

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om växtförädlarrätt samt lag om ändring av 8 § lagen om handel med frövara

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att en lag om växtförädlarrätt skall stiftas. I anslutning därtill föreslås också att lagen om handel med frövara skall ändras.

Den föreslagna lagen om växtförädlarrätt motsvarar till sitt innehåll bestämmelserna i den internationella konventionen för skydd av växtförädlarnas rättigheter (UPOV). Konventionen har tillträtts bl.a. av de flesta av de länder som hör till organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD). Avsikten med lagen är att skapa förutsättningar för finansiering av växtförädlingsverksamheten, att säkerställa tillgången till utländska sorter för odling i Finland och att till denna del bringa vår lagstiftning i överensstämmelse med lagstiftningen i andra utvecklade staterna.

Den föreslagna lagen innebär en ny imma-

terialrätt. Förädlaren av en växtsort får begränsad ensamrätt till utnyttjande av den nya sortens förökningsmaterial. För kommersiell framställning och marknadsföring av frövara och annat förökningsmaterial av den nya sorten krävs ett tillstånd som sortförädlaren beviljar. Ensamrätten gäller inte annat växtmaterial av sorten än förökningsmaterial. Ensamrätten kan vara i kraft högst 20 år. Enligt förslaget skall en växtsortsnämnd inrättas som registreringsmyndighet.

Lagen om främjande av växtförädlingsverksamheten föreslås förbli i kraft som ett alternativt medel att finansiera växtförädling.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter att de har antagits och blivit stadfästa.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
ALLMÄN MOTIVERING	3	1.1. Lag om växtförädlarrätt	11
1. Propositionens samhälleliga betydelse	3	1.2. Lag om handel med frövara	24
1.1. Växtförädlingens ekonomiska och övriga betydelse	3	2. Närmare stadganden och bestämmelser ...	24
1.2. Växtförädlingen i Finland	3	3. Ikraftträdande	24
1.3. Mål	5	LAGTEXTER	25
1.4. Medel	5	1. Lag om växtförädlarrätt	25
2. Nuläget och ärendets beredning	6	2. Lag om ändring av 8 § lagen om handel med frövara	31
2.1. Nuläget	7	BILAGOR	32
2.2. Ärendets beredning	7	Bilaga 1. Parallelltexter	32
3. Propositionens verkningar i fråga om orga- nisation och personal	8	2. Lag om ändring av 8 § lagen om handel med frövara	32
4. Propositionens ekonomiska verkningar ...	9	Bilaga 2.	33
5. Andra omständigheter som inverkat på pro- positionens innehåll	9	Förordning om de växtsläkten och växtarter som avses i lagen om växtförädlarrätt	33
DETALJMOTIVERING	11		
1. Motivering till lagförslagen	11		

ALLMÄN MOTIVERING

1. Propositionens samhälleliga betydelse

1.1. Växtförädlingens ekonomiska och övriga betydelse

Idkandet av jordbruk grundar sig på växtodling. Inom växtodlingen används i Finland i stor utsträckning sorter som inhemska växtförädlare utvecklat. I betydande utsträckning är man dock, särskilt inom trädgårdsodlingen, tvungen att ty sig till sorter som utländska förädlare utvecklat.

Genom växtförädling försöker man förbättra egenskaperna hos de växter som odlas. Genom att förbättra skördeutfallet och odlingssäkerheten skapar förädlingen förutsättningar att förbättra jordbrukets lönsamhet.

En betydande del av de växter som odlas inom jordbruket och trädgårdshushållningen konsumeras numera i form av råvaror för livsmedelsindustrin. De egenskaper som man försöker förbättra genom växtförädling hänför sig till bl.a. de kvalitetsegenskaper som livsmedelsindustrin kräver av det växtmaterial den använder som råvara. Genom att förbättra kvaliteten hos produkterna i primärproduktionen främjar växtförädlingen efterfrågan på dem både inom industrin och i hushållen och förbättrar därmed konkurrenskraften för produktionen i fråga.

Förädlingsmålen hänför sig allt mera också till miljövärdsmål. Genom växtförädling kan man öka växternas sjukdomsresistens och effektivera växternas utnyttjande av näringsämnen. På så sätt kan man sträva efter en minskad användning av bekämpningsmedel och gödselmedel.

Odlingsbetingelserna och klimatet i Finland kräver en del sådana egenskaper av växtsorterna, framför allt tidighet och odlingssäkerhet, som inte behövs i lika stor utsträckning på annat håll. Sortmarknaden i Finland är relativt liten. På grund av detta förädlar de utländska växtförädlarna inte sådana växter som särskilt lämpar sig för våra förhållanden. Därför är det viktigt att den inhemska växtförädlingen upprätthålls och utvecklas.

1.2. Växtförädlingen i Finland

Växtförädlingsanstalterna

De egentliga växtförädlingsanstalterna i Finland är två till antalet. Åkerväxter förädlas av Hankkijas växtförädlingsanstalt och växtförädlingsanstalten vid lantbrukets forskningscentral (LFC). Vid LFC:s forskningsanstalt för trädgårdsproduktion bedrivs utöver trädgårdsforskning också förädling av trädgårdsväxter.

Hankkijas växtförädlingsanstalt. Anstalten har förädlat åkerväxter sedan år 1913. Verksamheten är koncentrerad till den praktiska växtförädlingen. Grundforskning i förädlingsmetodik och forskningsarbete som hänför sig till odlingstekniken utförs i tämligen begränsad utsträckning. Förädlingsarbetet har gällt alla slag av stråsäd som odlas hos oss, oljeväxter, ärt och de viktigaste vallväxterna.

Anstalten sysselsätter sex forskare. Sammanlagt har anstalten ungefär 35 anställda.

Hankkijas växtförädlingsanstalt verkar sedan år 1990 som en enhet inom Novera-Yhtymä Oy:s affärsområde för livsmedelsekonomi. Kostnaderna för verksamheten uppgick 1989 till 9,2 milj. mk.

Lantbrukets forskningscentral. Växtförädlingsanstalten vid LFC grundades 1924. Anstalten har till uppgift att förädla alla de viktigaste åkerväxterarterna som odlas i Finland. Antalet forskare vid anstalten är nio. Sammanlagt har anstalten omkring 70 anställda. Totalt användes 10 milj. mk år 1989.

Forskningsanstalten för trädgårdsproduktion vid LFC grundades 1927. Den har till uppgift att forska i förädlingen av trädgårdsväxter vid sidan av forskningen i trädgårdsproduktion. Förädlingsarbetet har närmast inriktats på att förädla bärväxter och äpple.

Till förädling åtgick sammanlagt ca 11 årsverken. Anstalten använde ca 1,5 milj. mk för förädling år 1989.

Kemira Oy. Kemira Oy och dess dotterbolag har sedan år 1988 investerat också i växtförädling. Bolaget förädlar i synnerhet prydnadsväxter. Förädlingsarbetet sker vid bolagets dotter- och intressebolag i Nederländerna, Frankrike och Förenta Staterna.

Förädling av skogsträd

Förädlingen av skogsträd avviker kraftigt

från den övriga växtförädlingen genom sin långsiktighet. Till utvecklandet av förädlade skogsträd åtgår tiotals år. Därför har man vant sig vid att betrakta skogsförädlingen som forsknings- och utvecklingsarbete, som det är möjligt att genomföra planmässigt och fortgående bara med stöd av samhället.

Den egentliga förädlingen av skogsträd inleddes i Finland år 1947, och på 1960-talet blev den beroende av statlig finansiering. Den började då utföras av skogsforskningsinstitutet, Stiftelsen för skogsträdsförädling, forststyrelsen samt organisationerna inom privatskogsbruket gemensamt.

Antalet akademiskt utbildade forskare och förädlare som har förädling av skogsträd som huvudsyssla är cirka 20. Statens totala finansiering av driftskostnaderna för skogsförädling var år 1989 omkring 29 milj. mk.

Om resultaten av växtförädlingen

Av det spannmålsutsäde som såldes 1989 bestod nästan 80 % av inhemska sorter. Höstsåden utgörs i huvudsak av inhemska sorter. Andelen inhemska havresorter i odlingen utgjorde nästan 90 %. Hos kornet var andelen inhemska sorter något mindre. Hos vårvetet utgjorde de inhemska sorterna ungefär hälften av den odlade mängden.

Vad de övriga åkerväxterna beträffar är läget inte lika bra som för spannmålsens del. Sämst är läget i fråga om potatis, speciellt då man beaktar potatisens betydelse för vår livsmedelsförsörjning. Andelen inhemska potatissorter i odlingen har minskat betydligt och enligt jordbruksstyrelsens statistik utgjorde den bara ungefär 10 % år 1989.

När det gäller våra viktigaste foderväxter, ängssvingel och timotej, är andelen inhemska sorter numera stor i fröhandeln. De sorter av grönyteväxter som odlas hos oss har alla varit utländska.

Andelen frukt- och bärsorter i odling som utvecklats vid lantbrukets forskningscentrals forskningsanstalt för trädgårdsproduktion har än så länge varit tämligen liten. Grönsaksväxter förädlas inte i Finland, så alla de förädlade sorter som odlas är utländska.

Den snabbt expanderande grönområdesbranschen lider brist på inhemska sorter. Anskaffningen av förökningsmaterial av härdiga plant-

skoleväxter som klarar sig i våra förhållanden har hittills varit beroende av enskilda producenters aktivitet.

Växtförädlingens framtidsutsikter

I Västeuropa, alldeles som i de övriga industrialiserade länderna, har intresset för växtförädlingen ökat betydligt under 1980-talet. Den största orsaken till detta är den lagstiftning om växtförädlarnas rättigheter som trätt i kraft i många länder. Den har skapat förutsättningar för att göra växtförädlingen till en lönsam affärsverksamhet. Det sortskydd som tillerkänts förädlaren har ökat de privata företagens intresse för växtförädling.

I bruktagandet av biotekniska metoder kan göra sortutvecklingen betydligt snabbare i framtiden. Detta har ökat intresset för växtförädling bland de företag i kemibranschen som tillämpar bioteknik.

Många av de företag som investerat i branschen har konstaterat att det inte är möjligt att förädla växtsorter med enbart biotekniska metoder. Därför har de börjat investera allt mera också i den traditionella växtförädlingen och i fröhandeln. Detta har gett fart åt den koncentring till storföretag som växtförädlingen också i övrigt genomgår.

Planen för utvecklande av växtförädlingen

Jord- och skogsbruksministeriet tillsatte år 1987 en arbetsgrupp som fick i uppdrag att göra en utredning om den inhemska växtförädlingens utvecklingsbehov. Enligt utredningen är den inhemska växtförädlingens utveckling i avgörande grad beroende av hur staten stöder verksamheten. Ännu viktigare än förr är dessutom frågan om hur producentorganisationerna, livsmedelsindustrin och handeln förhåller sig till den inhemska växtförädlingen och bedömer dess möjligheter att motsvara deras förväntningar och behov. Detta är avgörande för i vilken mån de här parterna som tillgodosör sig resultaten av växtförädlingen är redo att investera eller annars delta i utvecklandet av den inhemska växtförädlingen.

Utgående från utredningen framförde arbetsgruppen ett förslag till utvecklande av den inhemska växtförädlingen (arbetsgruppsprome-

moria JSM 1988:10). I utredningen föreslås att det i Finland skall stiftas en lag om växtförädlarens rätt.

1.3. Mål

Finansiering av växtförädlingsarbetet

Det samhällspolitiska målet för att erkänna växtförädlarrätten är strävan att skapa förutsättningar för privata investeringar och företag att bedriva växtförädling. I Finland är växtsortsmarknaden inte så stor att den skulle räckta till som finansieringsbas för den inhemska växtförädlingsverksamheten. Samhället bör dra försorg om växtförädlingens kontinuitet och om förutsättningarna för utvecklande av växtförädlingen i Finland. Det är dock motiverat och ändamålsenligt att också de som drar direkt nytta av resultaten av växtförädlingsarbetet deltar i att finansiera växtförädlingen.

Tryggande av tillgången till sortnyheter

De länder som inte erkänner växtförädlarnas rättigheter har svårt att erhålla skyddade sorter för odling. I vissa fall har avsaknaden av rättsskydd framgått på så sätt att utländska sortägare har ställt som villkor för import av sortmaterialet att synnerligen höga nyhetstillägg skall betalas.

Inom många grenar av växtproduktionen, särskilt inom trädgårdsodlingen, är man såsom tidigare konstaterats beroende av utländskt sortmaterial. Det är således skäl att dra försorg om att utländska sortnyheter erhålls för odling i Finland.

Internationell harmonisering av lagstiftningen

Ett av syftena för erkännandet av förädlarrätten är strävan att om möjligt bringa lagstiftningen om immaterialrätt i överensstämmelse med motsvarande lagstiftning i de övriga länderna.

Kravet på rättvisa har också framförts som en motivering till att växtförädlarrätten bör erkännas internationellt. Enligt denna motivering skulle det vara rätt och rimligt att den som

använder sig av sorter som förädlarna utvecklat betalar en ersättning för utnyttjandet.

I avsnitt 5 nedan behandlas den internationella utvecklingen för lagstiftningen på området.

1.4. Medel

Erkännande av växtförädlarrätten och UPOV-konventionen

År 1961 upprättades i Paris en internationell konvention för skydd av växtförädlarnas rättigheter. I denna så kallade UPOV-konvention fastställs de minimikrav som lagstiftningen om växtförädlarrätt skall uppfylla. Numera har 20 länder tillträtt konventionen. De här länderna utgör en internationell union för skydd av växtsorter (Union pour la protection des obtentions végétales, UPOV). Organisationens uppgift är att övervaka att konventionsprinciperna iakttas och att utveckla dem ytterligare.

Växtförädlarrätten är en immaterialrätt som kan liknas vid uppfinnar- och upphovsrätten. Växtförädlaren har i lagstiftningen tillerkänts ensamrätt till yrkesmässigt utnyttjande av förökningsmaterialet av den sort han förädlat.

När omfattningen av förädlarens ensamrätt bedöms skall det observeras att nyttjanderätten, som i princip tillkommer förädlaren, inte kan vara absolut. Begränsningar beträffande utnyttjandet av ensamrätten till en sort kan förorsakas av den övriga lagstiftningen. I många länder stadgas det i lagarna om handel med frövara t.ex. att endast frövara av sorter som upptagits i en officiell sortförteckning får saluhållas. I en sådan här sortförteckning upptas bara sorter vilkas odlingsvärde har utretts.

Växtförädlarrätten är en mera begränsad rätt än uppfinnarrätten. Förädlarrätten gäller bara förökningsmaterialet av en sort. Förädlarens samtycke behövs dock inte när lantbrukare producerar utsäde för gårdens eget bruk (farmer's privilege). Förädlarens samtycke behövs inte heller när sorten används för förädling av nya sorter och de sålunda erhållna sorterna marknadsförs (breeder's exemption).

Växtförädlarrätten inbegriper att tillstånd av förädlaren behövs för kommersiell förökningsproduktion, utbudande och marknadsföring av sorten. I praktiken beviljas tillståndet genom licensavtal.

Konventionen kan tillämpas på alla botaniska släkten och arter. Då en stat tillträder konventionen skall den tillämpa denna inom

sitt område på minst fem släkten eller arter och inom åtta år på minst 24 släkten eller arter.

Enligt konventionen skall unionsstaterna iaktta principen om nationellt bemötande så att förädlaren i en annan unionsstat åtnjuter samma rättigheter som beviljats landets egna förädlare i landet i fråga.

Minimitiden för skyddets giltighet fastställs i UPOV-konventionen till 15 år, i fråga om trädgårdsväxter med vedstam som utvecklas långsamt dock 18 år.

2. Nuläget och ärendets beredning

2.1. Nuläget

2.1.1. Lagstiftning

Jord- och skogsbruksministeriet tillsatte år 1973 en kommission som fick i uppdrag att utreda frågan om hur växtförädlarnas juridiska ställning skulle ordnas. Då närmast producentorganisationerna och majoriteten inom fröhandeln motsatte sig erkännandet av växtförädlarens ensamrätt framlade kommissionen (kommittébetänkande 1975:98) inget förslag om detta, men den undersökte andra möjligheter att stöda växtförädlingsverksamheten ekonomiskt.

Kommissionen föreslog slutligen ett arrangemang, enligt vilket en lagstadgad avgift, växtförädlingsavgift, uppbärs för försäljningen av frövara och gottskrivs förädlarna.

I betänkandet påpekades att systemet åtminstone till en början skulle inbringa avsevärt mycket mera pengar för växtförädlingen än ett privaträttsligt system. Förädlarrätten skulle nämligen inbringa förädlarna inkomster först småningom, eftersom det här rättsskyddet skulle ha gällt bara sorter som lanserats efter att lagen trätt i kraft.

I enlighet med kommissionens förslag stiftades år 1977 en lag om främjande av växtförädlingsverksamheten (896/77).

Enligt lagen uppbärs till staten en växtförädlingsavgift vid handeln med frövara för åker- och grönyteväxter. I statsbudgeten skall årligen upptas ett anslag som motsvarar det belopp vilket beräknas inflyta. Av anslaget beviljas förädlarna växtförädlingsstöd till ett belopp som motsvarar de växtförädlingsavgifter som uppburits för sorterna. Lagen har karakterise-

rats som en offentligrättslig växtförädlarrätt. Den uppfyller inte de krav som UPOV-konventionen ställer.

Enligt lagen om främjande av växtförädlingsverksamheten har jord- och skogsbruksministeriet kunnat gottskriva ett belopp som motsvarar de växtförädlingsavgifter som uppburits för utländska sorter till förädlarna i fråga på villkor att finländska förädlare har reciprocitetsrätt i ifrågavarande förädlares hemland.

2.1.2. Praxis

Sammanlagt har något över 10 milj. mk influtit årligen i växtförädlingsavgifter. Inkomsterna för inhemska växtförädlarens sorter har täckt omkring en tredjedel av kostnaderna för förädlingsarbetet. Finansiering för förädling av trädgårdsväxter kan inte ordnas med stöd av lagen om främjande av växtförädlingsverksamheten.

Utöver växtförädlingsavgifter har växtförädlarna kunnat bära upp så kallat nyhetstillägg för sortnyheter genom olika slag av överenskommelser. Uppbörderna av nyhetstillägg har varit möjlig i avsaknad av växtförädlarrätt bara så länge sorten inte har odlats allmänt. Nyhetstilläggens andel av förädlingsanstaltens intäkter har för t.ex. Hankkijas växtförädlingsanstalts del varit omkring 30 %.

Växtförädlingsavgifternas storlek, som för t.ex. stråsäd är 9,5 penni per kilogram, är för tillfället på ungefär samma nivå som de växtförädlarrättsavgifter (royalty) som de svenska växtförädlarna uppbär i Sverige. Man kan alltså inte anta att det kunde uppbäras växtförädlarrättsavgifter som skulle vara större än de nuvarande förädlingsavgifterna. Ett erkännande av växtförädlarnas rättigheter skulle göra det möjligt att bära upp nyhetstillägg ändamålsenligare än nu och på detta sätt också i någon mån förbättra finansieringsmöjligheterna. Samtidigt skulle det uppenbarligen minska de tidvis förekommande överpriserna på efterfrågade nyheter.

I avsaknad av växtförädlarrätt då växtförädlingsavgifter bärs upp bara för sorter av åkerväxter bär de utländska förädlarna av trädgårds- och prydnadsväxter genom separata avtal upp licensavgifter för odling av deras sorter i Finland. Detta har i allmänhet skett på två sätt.

Om förädlaren genom ett avtal ger en producent rätt att uppföröka växtmaterial i Fin-

land förbinder sig producenten att bära upp licensavgiften av de finländska odlarna i samband med faktureringen av små plantor och att redovisa de på så sätt uppkomna medlen för den utländska förädlaren. Dessutom kräver förädlaren att producenten skall förbjuda sina odlarkunder att själva ta förökningsmaterial av skyddade sorter. Om ett förbud mot uppförökning inte fogats till försäljningsvillkoren är det i Finland svårt att kräva ersättning av odlarna för uppförökning.

En utländsk förädlare kan å andra sidan leverera färdigt småplantsmaterial till odlarna i Finland. Då faktureras en licensavgift utöver plantpriset. I samband med detta kräver förädlaren att odlaren skall underteckna ett avtal där odlaren förbjuds att ta förökningsmaterial av plantorna.

2.1.3. Situationen i de övriga nordiska länderna

I Danmark har växtförädlarrätten i enlighet med UPOV-konventionen varit i kraft sedan 1962 och i Sverige sedan 1971. I Sverige gäller också en lagstiftning om främjande av växtförädlingsverksamheten som kan karakteriseras som offentligrättslig. I Norge förekommer ett liknande arrangemang i fråga om uppbörd av växtförädlingsavgifter som i Finland. I Norge bereds stiftandet av en lag som följer UPOV-konventionen.

2.2. Ärendets beredning

2.2.1. Växtförädlarrättskommissionen

Jord- och skogsbruksministeriet tillsatte den 5 oktober 1989 en kommission som fick i uppdrag att bereda ett förslag till sådan lagstiftning om växtförädlarrätt som tillträde till UPOV-konventionen om växtförädlarrätt förutsätter. Kommissionens betänkande (kommittébetänkande 1990:36) blev färdigt den 31 oktober 1990.

2.2.2. Utlåtandegivare och övrig beredning

Handels- och industriministeriet, justitieministeriet, utrikesministeriet, finansministeriet,

miljöministeriet, Livsmedelsindustriförbundet, Hankkija-Lantbruk Ab, Kesko Oy, Handels-trädgårdsförbundet rf, Centralandelslaget Hankkija, lantbrukets forskningscentral, jordbruksstyrelsen, Maataloustuottajain Keskusliitto, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund, Stiftelsen för skogsträdsförädling, Tukkukauppojen Oy, Fröhandlarnas Förening rf, S.G. Nieminen Oy, Finlands AIPPI-grupp och Finska föreningen för industriellt rättskydd har gett utlåtande om betänkandet. Till handels- och industriministeriets utlåtande har fogats utlåtanden från patent- och registerstyrelsen, Industrins Centralförbund, Kemiska Centralförbundet och Finlands patentombuds-förening rf.

Växtförädlingsanstalten vid lantbrukets forskningscentral och Centralandelslaget Hankkija föreslog i sina utlåtanden att lagförslaget skulle kompletteras med ett stadgande om s.k. härledda sorter. Fortsatt utvecklande av en skyddad sort med användning av gentransplantationsmetoder borde inte få ske utan ersättning och utan den ursprungliga förädlarens samtycke när den nya, på genteknisk väg ändrade sortens ekonomiska betydelse i väsentlig grad grundar sig på utnyttjande av en skyddad sort. Detta har beaktats vid beredningen av lagförslaget.

Handels- och industriministeriet, patent- och registerstyrelsen samt Industrins Centralförbund ansåg att lagstiftningen om växtförädlarrätt inte får inskränka de nuvarande möjligheterna att patentera bioteknologiska uppfinningar.

I fråga om inträde i UPOV har man ansett det s.k. dubbelskyddsförbud som ingår i 1978 års konvention som problematiskt. Det skall hindra meddelandet av patent på sorter av arter som är skyddade på grund av förädlarrätt. Som problematiskt har man ansett också den beroendeföreskrift som föreslås i lagförslaget 8 §.

Inom förhandlingarna mellan växtförädlare, forskning i växtbioteknik och växtbioteknikindustri, industri- och producentorganisationer samt representanter för vederbörande myndigheter har nu nåtts ett visst samförstånd om lagförslaget.

Finlands AIPPI-grupp och Finska föreningen för industriellt rättsskydd har speciellt betonat att också växtförädlarrätt skall stadgas i form av förbud såsom immaterialrätten i Finland i allmänhet. Detta krav har beaktats.

3. Propositionens verkningar i fråga om organisation och personal

Registreringskrav

När det måste avgöras hur rättsskyddet för växtförädlare skall anordnas administrativt skulle man kunna välja ett system enligt vilket rätten uppkommer utan myndighetsåtgärder såsom upphovsrätten eller ett system där rätten registreras såsom patenträtten. Fördelen med ett rättsskyddssystem som fungerar utan registrering skulle vara att förädlaren inte behövde besvära sig med registreringsförfarandet eller betala de därav följande kostnaderna.

På frömarknaden finns behov av att få tillförlitliga uppgifter om de skyddade sorterna. Det ligger också i växtförädlarens intresse att marknaden har tillförlitlig kännedom om de skyddade sorterna. Växtförädlarrätt kan erkännas bara till en sort som fyller vissa krav. Myndigheterna måste konstatera att de här kraven är uppfyllda innan rätt till sorten kan uppkomma. Rättsskydd får beviljas först på basis av en officiell sortprövning. Detta krav förutsätter ett officiellt registreringsförfarande.

Registreringsmyndighetens uppgifter

Registreringsmyndigheten skall i första hand sköta de uppgifter som hör till registreringsförfarandet. Till uppgifterna hör bl.a. att ta emot och granska ansökningarna om registrering av förädlarrätten, formellt granska ansökningarna, se till att de biologiska prövningarna av sorterna anordnas, preliminärt undersöka det föreslagna sortnamnets lämplighet, inhämta de utlåtanden som behövs, se till att ansökan kungörs så att eventuella invändningar kan framställas, sköta om att förädlarrätten registreras, se till att de avgifter som är förknippade med ansökningsförfarandet och vidmakthållandet av förädlarrätten bärs upp, sköta de stadgade kungörelserna samt föra register över förädlarrätten.

Registermyndigheten skall också sköta den övervakning som gäller vidmakthållande av egenskaperna hos de sorter som är föremål för rättsskyddet. Till registermyndighetens uppgifter hör också att i någon mån hålla ett öga på marknadsföringen av sorter, bland annat den omständigheten att förökningsmaterial av sor-

ter som är viktiga från allmän synpunkt står till buds i tillräcklig mängd och på skäligena villkor efter att förädlarrätten beviljats.

Tillträde till UPOV-konventionen skulle föranleda vissa uppgifter, t.ex. skyldigheten att informera de unionsstater som tillträtt konventionen om de olika skedena vid behandlingen av ansökningar om förädlarrätt.

När en ansökan om växtförädlarrätt behandlas skulle det utan undantag bli fråga om att i praktiken pröva växtmaterial av sorten för att se om sorten uppfyller de biologiska kraven för beviljande av rättsskydd, dvs. om sorten kan skiljas från de övriga samt om den är homogen och beständig. UPOV-organisationens medlemmar kan använda sig av det samarbete vid sortprövning som organisationen idkar.

Registermyndighetens organisation

Av praktiska och statsekonomiska skäl borde något redan existerande organ ges i uppgift att fungera som registreringsmyndighet för växtförädlarrätten.

Enligt lagen om handel med frövara (669/75) skall jordbruksstyrelsen årligen publicera en förteckning över de växtsorter, vilka har visat sig vara ändamålsenliga att odla i Finland. För att sorten skall kunna föras in i växtsortsförteckningen förutsätts inte bara att dess odlingsvärde har prövats utan också att statens frökontrollanstalt har undersökt sortens kännetecken och konstaterat att sorten kan identifieras och är självständig, att den har ett tillräckligt homogent växtbestånd och att den vid uppförökningsodling bibehåller sina kännetecken. Statens frökontrollanstalt har sedan år 1982 prövat växtsorter enligt samma anvisningar som UPOV-organisationens medlemmar tillämpar vid prövning av sorterna.

Förslaget om införande av växtsorter i växtsortsförteckningen görs hos jordbruksstyrelsen av den växtsortskommission som jord- och skogsbruksministeriet tillsätter.

Det är ändamålsenligt att samma organ som behandlar frågorna om växtsorternas odlingsvärde också behandlar frågorna om sortens rättsskydd.

I propositionen föreslås att en växtsortsnämnd skall verka som registermyndighet som

behandlar växtförädlarnas rättigheter. Nämnden skulle också få i uppgift att sköta växtsortskommissionens uppgifter.

Enligt den lag som föreslås kan växtförädlarrätt beviljas för många sorter av åker-, trädgårds-, prydnads- och plantskoleväxter. I växtsortsnämnden bör det ingå experter på alla dessa växtarters biologi. Nämnden bör också få en sådan sammansättning att den är oberoende av den praktiska växtförädlingen.

För att nämnden skall kunna arbeta ändamålsenligt bör den delas upp i två sektioner så att frågorna rörande växtförädlarrätt behandlas i den ena och frågorna rörande odlingsvärde i den andra. För skötseln av de praktiska ärendena bör nämnden ha ett kansli.

Växtsortsnämnden bör ha en ordinarie föredragande. Föredraganden skulle ha i uppgift att se till att ansökningarna granskas preliminärt och att bereda ärendena för behandling i nämnden och sektionerna. Vid beredningen behövs sakkunskap inom biologi, växtsystematik och juridik.

Publiceringen av växtsortsförteckningen skulle överföras från jordbruksstyrelsen till växtsortsnämnden.

4. Propositionens ekonomiska verkningar

Det arbete och de kostnader som föranleds av verkställigheten av den lag som föreslås kommer i väsentlig mån att vara beroende av antalet ansökningar om förädlarrätt. Det har uppskattats att rättsskydd skulle sökas för ett stort antal sorter efter att lagen trätt i kraft. Till en början skulle detta gälla i synnerhet sorter som marknadsförts utomlands under de fyra senaste åren och för vilka rättsskydd söks också i Finland. Av denna orsak skulle den föreslagna växtsortsnämndens arbetsbörda vara betydligt större än växtsortskommissionens arbetsbörda numera är. Antalet ansökningar om förädlarrätt kan i början stiga till ca 200—250.

Kostnader åsamkas av resekostnadsersättningarna och mötesarvodena till nämndens medlemmar samt av årsarvodet till nämndens ordförande. Dessutom inrättas ett kansli med två nya tjänster för att sköta nämndens uppgifter. Den ena tjänsten inrättas för skötseln av föredragningsuppgifter och den andra för skötseln av kansliuppgifter.

De administrativa kostnader som försakas av att lagstiftningen om växtförädlarrätt verkställs uppgår till ca 400 000 mk om året.

Den årliga medlemsavgiften till UPOV-organisationen skulle vara ca 73 000 mk. Dessutom försakar deltagandet i unionsmötena kostnader.

Det anslag som årligen behövs i statsbudgeten uppgår till omkring 450 000 mk.

Den som ansöker om förädlarrätt betalar kostnaderna för de undersökningar som utförs antingen i Finland eller utomlands. Då de utförs i Finland utgör de omkring 5 000 mk per sort.

Avsikten är att kostnaderna för verkställigheten av lagen skall täckas genom avgifter som åläggs dem som ansöker om förädlarrätt, närmast genom en årsavgift som uppbärs för att upprätthålla förädlarrätten. Enligt en uppskattning borde årsavgiften fastställas till omkring 1 500 mk.

5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Patentlagstiftningen

I Finland, liksom i de övriga nordiska länderna och mycket allmänt i de europeiska staterna, förbjuder patentlagen beviljande av patent för växtsorter. Även om patentering av egentliga växtsorter är förbjuden tolkar patent- och registerverket patentlagen (550/67) så att patent kan beviljas för växter och delar av dem, såsom celler, som framställts med hjälp av gentekniska metoder. Flera sådana ansökningar är för tillfället anhängiggjorda vid patent- och registerstyrelsen.

Utvecklandet av lagstiftning som gäller patentering av bioteknologiska uppfinningar pågår inom Europeiska gemenskaperna (EG) och inom ramen för den europeiska patentkonventionen (EPC).

Målet är att utveckla och förtydliga lagstiftningen och uppfinningsskyddet som berör växtbioteknik i samklang med den internationella utvecklingen. Avsikten är att ta ställning till ett utvidgande av skyddet för biotekniska uppfinningar, exempelvis frågan om patentering av växter, efter hand som situationen klargörs internationellt.

Om utvecklingen allmänt leder till att möj-

ligheterna att patentera växter eller sorter erkänns blir man också tvungen att överväga ett tillträde till den nya UPOV-konventionen av år 1991 i synnerhet på den grund att ett så kallat förbud mot dubbelt skydd ingår i den nuvarande konventionen av år 1978.

Förhandlingarna om EG och EES-avtalet

EG-länderna, med undantag av Grekland, Luxemburg och Portugal, har redan länge varit medlemmar i UPOV-organisationen. Inom EG färdigställdes nyligen ett förslag till förordning om växtförädlarrätt för gemenskaperna. Förslaget innehåller huvudsakligen de rättigheter som bestäms i 1991 års UPOV-konvention. Syftet med förslaget är att erbjuda förädlarna tillfälle att genom en enda ansökan och ett enda beslut få ett skydd för sorten, som skulle vara i kraft enligt samma grunder och direkt överallt inom området. Det skulle inte ersätta den nationella lagstiftningen utan erbjuda förädlarna valmöjligheter.

Ett skäl till uppgörandet av planer på förädlarrätt för EG uppges också vara behovet att utreda relationerna mellan patenträtt och förädlarrätt. Enligt förslaget till förordning skulle växtförädlarrätten uteslutande vara en skyddsform för växtsorter.

Vid förhandlingarna om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES) har den europeiska frihandelssammanslutningens (EFTA) grupp av patentexperter kommenterat förordningsutkastet, men ingen bestämmelse om erkännande av växtförädlarrätten kommer att ingå i EES-avtalet.

GATT-förhandlingarna

Under Uruguayrundan i anslutning till GATT förhandlar man som bäst vid sidan av annat också om immaterialrättigheter som inverkar på handeln. I det här skedet av förhandlingarna är två alternativ beträffande möjligheten att patentera växter ännu öppna. Enligt det ena alternativet borde växtsorterna kunna patenteras eller åtminstone beviljas ett särskilt rättsskydd. Ett särskilt rättsskydd innebär en rätt enligt UPOV-konventionen. Enligt det andra alternativet skulle varje stat själv få avgöra om patent för växter skall beviljas eller inte.

UPOV-konventionen av år 1991

Den i punkt 1.2. beskrivna utveckling som skett inom växtförädlingsverksamheten har lett till att i synnerhet företag som har investerat betydande summor i växtförädling och bioteknik kräver ett rättsskydd för växtförädlarna som är starkare än det nuvarande.

UPOV-konventionen ändrades i mars 1991. Den ändrades så, att växtförädlarrätten utöver kommersiell framställning, saluföring och marknadsföring av förökningsmaterial gäller beredning, import, export samt lagring av förökningsmaterial för ovan nämnda ändamål.

Växtförädlarrätten utvidgades så att om förädlaren inte haft någon praktisk möjlighet att få ersättning för utnyttjande av förökningsmaterialet har han rätt att få ersättning för senare produktionsskeden. Den här bestämmelsen är förpliktande för unionsstaterna. Dessutom kan varje unionsstat själv avgöra om den i sin nationella lagstiftning vill inta en bestämmelse om att förädlaren har rätt att få ersättning för en produkt som omedelbart framställts av skörden, om förädlaren inte haft någon praktisk möjlighet att få ersättning för utnyttjande av skörden.

Växtförädlarrätten stärktes också så att förädlares samtycke behövs för kommersiellt utnyttjande av en härledd sort som har sitt ursprung i en skyddad sort. Med en härledd sort avses en sort som till sin genotyp avviker endast i ringa mån från en skyddad sort.

Enligt den nya konventionen kan varje unionsstat själv avgöra i vilken skälig omfattning och med beaktande av förädlares berättigade förmåner växtförädlarrätten skall begränsas så att odlaren då han brukar sin egen gård får använda förökningsmaterial av en skyddad sort som producerats på hans egen gård.

I den nya konventionen ingår skyldigheten att utsträcka de växtsläkter och växtarter som kan skyddas till alla växtsläkter och växtarter.

Den reviderade konventionen träder i kraft när fem stater ratificerar den. Nya medlemmar kan tillträda den gällande konventionen av år 1978 fram till utgången av år 1993.

Anslutning till UPOV-unionen och till 1978 års konvention

Regeringen har för avsikt att till UPOV-

unionen rikta en ansökan om medlemskap för Finland i organisationen och tillträde till 1978 års konvention. Meningen är att ansökan skall lämnas in så snart riksdagen antagit den lag som föreslås. Om godkännandet av ansökan beslutar unionens råd efter att ha kontrollerat att lagen motsvarar de krav som konventionen ställer.

Ändring av lagen om handel med frövara

I propositionen föreslås att en växtsortsnämnd skall inrättas för att sköta de uppgifter som ankommer på registreringsmyndigheten för växtförädlarrätten. Nämnden skulle också sköta jordbruksstyrelsens samt den enligt lagen om handel med frövara tillsatta växtsortskommisionens uppgifter till den del dessa gäller förande av växtsortsförteckningen. Stadgandena i lagen och förordningen om handel med frövara (670/75) borde därmed ändras på motsvarande sätt.

Vidmakthållande av lagen om främjande av växtförädlingsverksamheten

Enligt den föreslagna lagen kan rättsskydd beviljas inhemska förädlare bara i fråga om nya sorter som kommer ut på marknaden efter att lagen trätt i kraft. Det har beräknats att det

kommer att gå flera år innan de inhemska sorter som nu odlas ersätts med sådana nya sorter för vilka växtförädlarrätt kan erhållas. Eftersom lagen om främjande av växtförädlingsverksamheten är av avsevärd betydelse för finansieringen av den inhemska växtförädlingen föreslås att lagen skall förbli i kraft. Växtförädlingsavgifter skall fortfarande bäras upp för gamla sorter men de nya sorterna skulle kunna omfattas av den föreslagna lagen.

Växtförädlarna skulle ha en möjlighet att välja mellan de två systemen. En växtförädlare kunde också efter att lagen trätt i kraft besluta sig för att inte ansöka om växtförädlarrätt för en sortnyhet. I det fallet skulle i samband med försäljning av förökningsmaterial av sorten uppbäras en växtförädlingsavgift i enlighet med lagen om främjande av växtförädlingsverksamheten. I samma utsträckning som avgifter influiter skulle växtskyddsstödet komma förädlaren till del genom gottskrivning. Systemet kan i vissa fall t.o.m. vara fördelaktigare för förädlaren, eftersom förädlaren inte behöver ansöka om registrering eller betala kostnaderna för registreringen.

Man kan också tänka sig möjligheten att sortförädlaren låter registrera sin sort men därefter tillåter att den används fritt på villkor att växtförädlingsavgift bärs upp för den och gottskrivs honom. I sådana fall bör förädlaren skriftligen meddela registreringsmyndigheterna att han avstår från att bära upp licensavgifter.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslagen

1.1. Lag om växtförädlarrätt

De materiellrättsliga stadgandena i den föreslagna lagen är uppgjorda så, att de motsvarar bestämmelserna i UPOV-konventionen.

Enligt lagen uppkommer växtförädlarrätten på ansökan genom registrering. Registreringsförfarandet är detsamma som vid beviljande av patent i fråga om uppgörande av ansökan samt kungörande och prövning av den. Stadgandena om ansökningsförfarande, prövning och kungörande av ansökan samt beviljande och registrering av växtförädlarrätten motsvarar i tillämpliga delar principerna för patentlagstiftningen.

Stadgandena i lagen har huvudsakligen placerats i den ordning de skulle tillämpas vid ansökan om och utnyttjande av växtförädlarrätten.

Som benämning på den särskilda form av rättsskydd om vilken stadgas i lagen föreslås växtförädlarrätt (Plant Breeder's Right). Sorter för vilka förädlaren beviljats växtförädlarrätt benämns skyddade sorter.

1 kap. Allmänna stadganden

1 §. *Växtförädlarrätt.* Växtförädlarrätten är den ensamrätt till utnyttjande av en sort som beviljas förädlaren av en växtsort eller dennes

rättsinnehavare genom registrering och om vilken stadgas närmare i denna lag.

Enligt UPOV-konventionen kan som växtförädlare betraktas en fysisk eller juridisk person. Enligt paragrafen anses endast fysiska personer vara växtförädlare. Som förädlare betraktas den eller de vars andel varit avgörande vid förädlingen av en ny sort. Också när det är fråga om en sort som förädlats vid en växtförädlingsanstalt och förädlaren är en person vars uppgift vid anstalten är att förädla växter bör personen som förädlat sorten antecknas som förädlare. Frågan om äganderätt till sorten när sorten har förädlats av en person som är i annans tjänst skall lösas utgående från anställningsförhållandet. I fråga om en sort som förädlats vid en växtförädlingsanstalt bör anstalten betraktas som ägare.

Termen växtsort är ett centralt begrepp i den lagstiftning som rör växtförädlarrätten. I den internationella konventionen definieras inte sortbegreppet. Botaniskt sett avses med en sort en mängd individer av en art, som tydligt kan identifieras i fråga om någon morfologisk, fysiologisk, kemisk eller annan egenskap. Man kan också säga att sorten är en odlingsform av en växtart. Med tanke på tillämpningen av lagen räcker det med att man räknar upp de växtarter vilkas sorter rätten kan omfatta och att sorten kan identifieras som en homogen och beständig sort som skiljer sig från de övriga kända sorterna.

Växtförädlarrätt kan fås både för sorter som uppkommit som resultat av förädlingsarbete och för sorter vilkas uppkomst inte har krävt något egentligt förädlingsarbete. Med förädlaren av en växtsort avses alltså inte i denna lag enbart den som utfört förädlingsarbetet utan också den som funnit en ny sort. Den sort som är föremål för rättsskyddet skall dock uppfylla kraven i 4 § på möjlighet till särskiljande, ett homogent växtbestånd och beständighet hos kännetecknen.

Växtförädlarrätten uppkommer genom registrering. Valet av registreringsförfarande som det förfarings sätt som ger upphov till rätten har motiverats i avsnitt 3 i den allmänna motiveringen.

Växtförädlarens ensamrätt gäller med vissa undantag endast yrkesmässigt utnyttjande av växtsortens förökningsmaterial.

2 §. *Tillämpningsområde.* Enligt UPOV-konventionen kan växtförädlarrätten beviljas för alla växtsläkten och växtarter. Unionsstaterna

förbinder sig att vidta alla behövliga åtgärder för att efter hand tillämpa konventionens bestämmelser på allt flera växtsläkten och växtarter. Varje unionsstat skall när konventionen träder i kraft inom dess område tillämpa konventionens bestämmelser på åtminstone fem växtsläkten eller växtarter. Efter detta bör varje unionsstat tillämpa bestämmelserna på minst tio växtsläkten eller växtarter inom tre år, på minst 18 växtsläkten eller växtarter inom sex år och på sammanlagt minst 24 växtsläkten eller växtarter inom åtta år.

I första hand borde växtförädlarrätten beviljas för sorter av alla de växtarter som förädlas i Finland. De här arterna är i dag omkring 15 stycken på jordbrukssidan och omkring 15 stycken på trädgårdssidan. Dessutom borde lagen tillämpas också på sorter av sådana arter som odlas i Finland men som inte förädlas här. Rättsskyddet behövs i dessa fall för att erhållandet av behövtligt sortmaterial från utlandet skall tryggas.

Då antalet arter som kan skyddas tidvis förändras föreslås det att genom förordning skall stadgas närmare om de växtarter för vilkas sorter växtförädlingsrätt kan beviljas.

2 kap. Villkor för växtförädlarrätt

3 §. *Villkor som gäller förädlare.* Det föreslås att växtförädlarrätt skall beviljas förutom finländska växtförädlare och den som förädlarens rätt övergått på även utländska växtförädlare eller dessas rättsinnehavare under vissa förutsättningar. Enligt UPOV-konventionen skall unionsstaterna iakttä den så kallade principen om nationellt bemötande vad gäller växtförädlarna i andra unionsstater. Växtförädlarrätt borde alltså beviljas förutom växtförädlare i en UPOV-unionsstat eller dessas rättsinnehavare också andra utländska växtförädlare eller dessas rättsinnehavare för en sort som det anses nödvändigt att odla i Finland.

Skyddet av sorter som är behövliga för Finland och som förädlats av utländska förädlare vilkas hemstat inte är medlem i UPOV-organisationen borde ske sortvis.

4 §. *Villkor som gäller sorter.* Beviljandet av förädlarrätt förutsätter att sorten tydligt kan skiljas från de sorter som blivit kända innan ansökan lämnats in genom åtminstone ett

viktigt kännetecken, att sortens växtbestånd är tillräckligt homogent och att sortens väsentliga kännetecken är beständiga.

Kännetecknen som kan särskiljas kan till sin natur vara sådana som grundar sig på utseendet, morfologiska, fysiologiska eller kemiskt definierbara. Det är inte nödvändigt att kännetecknet också är viktigt för sortens odlingsvärde. Förädlarrätt kan beviljas exempelvis för en sådan ny växtsort som skiljer sig från de kända sorterna bara genom sin färg.

När möjligheterna att särskilja sorten utreds jämförs sorten med de kända sorterna. Kända är då t.ex. sorter som har odlats eller marknadsförts, sorter som införts i eller anmälts till den av jordbruksstyrelsen förda växtsortsförteckningen samt sorter som noga beskrivits i en publikation eller som förekommer i en referenssamling. En sökan om erhållande av förädlarrätt gör sorten allmänt känd under förutsättning att ansökan lett till att förädlarrätten beviljats. Enbart det faktum att ansökan lämnats in har inte uppfattats som att sorten blivit allmänt känd.

Enligt 2 punkten skall sortens växtbestånd vara tillräckligt homogent. Det här betyder att de kännetecken, på basis av vilka sorten beskrivits, skall vara enhetliga. Varje sortindivid bör vara likadan till denna del. Inom varje sort kan dock variation förekomma. Variationens storlek är bland annat beroende av det sätt på vilket arten förökas.

Enligt 3 punkten skall de för sorten väsentliga kännetecknen vara beständiga. Det här innefattar kravet att de bör förbli likadana som i beskrivningen också efter upprepade förökning eller, om förädlaren angett ett särskilt föröknings sätt, vid iakttagande av detta föröknings sätt.

5 §. *Nyhetskrav.* Rättsskydd kan beviljas bara i fråga om sortnyheter. Som en sortnyhet betraktas inte en sort som marknadsförts innan ansökan gjorts. Enligt paragrafens 1 punkt beviljas förädlarrätt inte om sorten med sortägarens samtycke bjudits ut eller marknadsförts i Finland innan ansökan om förädlarrätt lämnats in. Utomlands har sorten dock fått marknadsföras en viss tid utan att detta utgör ett hinder för beviljande av växtförädlarrätt. Sorter av de i paragrafens 2 punkt uppräknade långlivade växterna med vedstam skulle kunna marknadsföras i utlandet i högst sex år och sorter av övriga arter som avses i 3 punkten i högst fyra år utan att detta utgör något hinder

för beviljande av rätten. Avsikten med stadgandet är att ge utländska förädlare tillfälle att utreda om det finns en marknad för sorten.

3 kap. Växtförädlarrättens innehåll

6 §. *Skyddade sorter.* Sortägaren får i denna lag avsedd ensamrätt till yrkesmässig framställning, utbudande och marknadsföring av sortens förökningsmaterial. Ensamrätten innebär att ingen annan får vidtaga sagda åtgärder utan sortägarens samtycke.

Odling av en skyddad sort utomlands är möjlig utan att sortägaren har möjligheter att ingripa med stöd av sin i Finland beviljade växtförädlarrätt. För att sortägaren skall kunna övervaka det kommersiella utnyttjandet i Finland av sådant förökningsmaterial av sin sort som framställts utomlands föreslås att också yrkesmässig import av sorten för användning som förökningsmaterial skall ingå i växtförädlarrätten.

Växtförädlarrätten som en särskild form av rättsskydd utsträcker sig endast till yrkesmässig framställning och utbudande samt marknadsföring av förökningsmaterial. Annat utnyttjande av sorten omfattas inte av ensamrätten. Utanför växtförädlarens ensamrätt står alltså framställning och försäljning av sortens växtmaterial för konsumtionsändamål, exempelvis som brödsäd eller foder. Utanför ensamrätten står också frövara som lantbrukarna använder som utsäde på den egna gården. Till denna del skulle lagens tillämpningsområde motsvara tillämpningsområdet för lagen om handel med frövara.

Om sortmaterial säljs för konsumtion gäller växtförädlarrätten inte detta, fastän köparen skulle använda det för förökningsändamål. Avgörande är alltså den avsikt som framställaren eller säljaren av sortens växtmaterial har. Av omständigheterna kan man ofta härleda sig till avsikten med framställningen och utbudandet.

Förädlarrätten som avser utnyttjande av förökningsmaterialet av en sort har förbrukats när partiet sålts. Men om detta parti används på nytt för yrkesmässig framställning av förökningsmaterial uppstår växtförädlarrätten på nytt.

7 §. *Prydnadsväxter.* Den ensamrätt för förädlare som anges i 6 § gäller bara sortens förökningsmaterial. Den ger inte förädlarna av

prydnadsväxter ett tillräckligt skydd. Det är lätt att vegetativt föröka prydnadsväxter. Förökningen kan vara effektiv utgående från t.o.m. en enda individ av sorten. Därför föreslås att ensamrätten för förädlare av prydnadsväxter också skall omfatta växtmaterial som avses i denna paragraf, t.ex. snittblommor, om detta används som förökningsmaterial. Växtförädlarrätten gäller emellertid inte försäljning av snittblommor för prydnadsändamål.

8 §. *Användning av en sort vid förädlingsarbete.* Den traditionella växtförädlingen bygger på utnyttjandet av befintligt sortmaterial. Med tanke på växtförädlingsarbetets utveckling är det nödvändigt att växtförädlarens ensamrätt begränsas så att också skyddat sortmaterial fritt och utan ersättning kan användas vid förädlingsarbete.

Av en skyddad sort kan förhållandevis enkelt fås en ny sort, som endast i ringa mån avviker från den ursprungliga. En sådan ny sort kan till sina ärftliga och väsentliga egenskaper vara nästan likadan som den ursprungliga. Till sitt yttre kan den emellertid avvika från den ursprungliga till den grad att den motsvarar kravet på möjlighet till särskiljning. Värdet av en sådan härledd sort grundar sig i väsentlig mån på den ursprungliga sortens egenskaper. I den nya UPOV-konventionen kallas en sådan sort härledd (essentially derived variety).

När konventionen reviderades intogs i den en bestämmelse, enligt vilken samtycke av ägaren till en skyddad sort behövs för kommersiellt utnyttjande av en härledd sort. Den här regeln föreslås också bli intagen i paragrafen. Man kan antaga att tillämpning av denna regel aktualiseras inom ett par år. Emedan beredningen av tillämpningsföreskrifter inte ännu är slutförda, föreslås att detta lagrum skall träda i kraft senare den dag som fastställs genom förordning.

Enligt paragrafens 2 mom. 3 punkten behövs tillstånd av sortägaren, om det är nödvändigt att använda sorten upprepade gånger för att producera en annan sort kommersiellt. I praktiken avses med detta produktionen av hybrid-sorter.

4 kap. Registreringsansökan och dess behandling

9 §. *Registermyndighet.* Som registermyndig-

het fungerar enligt förslaget en växtsortsnämnd. Om nämndens sammansättning och uppgifter stadgas närmare genom förordning.

Växtsortsregistret har offentlig tillförlitlighet. Den som en sortägare har överfört växtförädlarrätten på kan försäkra sig om eventuellt överlätna licenser genom att be växtsortsnämnden om utdrag ur anteckningarna i växtsortsregistret. Vem som helst har rätt att bekanta sig med uppgifterna i växtsortsregistret och rätt att mot vederlag få ett utdrag med registeranteckningar.

10 §. *Registreringsansökan.* Ansökan görs skriftligen. I samband med ansökan tillhandahålls inget prov på sorten, eftersom ansökan offentliggörs innan den egentliga prövningen påbörjas. För den preliminära granskningen och offentliggörandet av ansökan skall en sortbeskrivning dock ingå i den. Den preliminära bedömningen av om sorten kan särskiljas eller inte kräver förutom den sortbeskrivning som ingår i ansökan också en utredning om hur sorten skiljer sig från beskrivningen av befintliga kända sorter. När sorten undersöks kan det visa sig att den av sökanden företedda beskrivningen inte är tillräcklig. I ett sådant fall får sortägaren ändra på eller se över sortbeskrivningen.

Specificeringen av sorten förutsätter att sorten har ett namn. Ansökan skall omfatta ett förslag till sortnamn. Sortnamnet bör uppfylla de krav som avses i 11 §.

I ansökan skall namnet på förädlaren uppges. Om någon annan än sortförädlaren ansöker om växtförädlarrätt skall han visa sin rätt till sorten.

Marknadsföring av en sort innan ansökan lämnas in utgör enligt 5 § ett hinder för beviljandet av växtförädlarrätt. Myndigheten har då den behandlar ansökan inte möjligheter att i praktiken kontrollera att sorten inte bjudits ut eller marknadsförts innan ansökan lämnats. Därför föreslås att sökanden bör försäkra att sorten inte bjudits ut eller marknadsförts innan ansökan gjorts. Om straff för avgivande av felaktig försäkran stadgas i strafflagen. År 1991 trädde ett stadgande om registerbrott, som också kunde tillämpas, i kraft.

I paragrafens 3 mom. föreslås att sökanden skall betala en registreringsavgift.

Ansökningsdatum är av avgörande betydelse vid ett eventuellt avgörande om de prioritetstider och den prioritetsordning som gäller ansökan om växtförädlarrätt. Det är därför skäl att

i lagen ta in ett stadgande om antecknande av ansökningsdatum. Enligt paragrafens 4 mom. antecknas som ansökningsdatum den dag då ansökningshandlingarna tillställts växtsortsnämnden och registreringsavgiften betalts.

11 §. *Sortnamn.* Sorten skall ha ett godtagbart namn. I UPOV-konventionen ingår bestämmelser om villkoren för godkännande av sortnamn.

Sortnamnet är en generisk beteckning, inte ett egennamn som ett varumärke. Varumärket gäller alltid en vara som är föremål för köp. Ett registrerat sortnamn avser växtmaterial av en sort oberoende av vem som producerar eller säljer det. Avsikten med användningen av sortnamnet är att identifiera sortmaterialet.

I praktiken bör namnet vara så kort som möjligt och till skillnad från varumärkena borde det vara beskrivande. Ett namn som hänvisar till en viss egenskap som är allmän eller sannolikt blir allmän för en hel grupp av närstående arter borde inte godkännas. När sortnamnet övervägs bör man beakta att det bör vara så beskaffat att det också utomlands kan användas som sådant, utan att det överläts till främmande språk.

Sortnamnet får inte vara vilseledande. Det får inte vara ägnat att ge upphov till en felaktig sinnebild av sortens egenskaper, värde eller identitet eller av förädlaren. Sortnamnet får t.ex. inte bestå av ett eller flera ord som uttrycker att sorten i fråga härletts ur en viss annan sort, om detta inte är fallet. Sortnamnet får inte heller vara sådant att det ger upphov till en felaktig sinnebild av producenten. Avsikten med stadgandet är att skydda sortköparen så att han inte får en annan eller sämre sort än vad som kan förväntas med ledning av sortnamnet.

Sortnamnet får inte godkännas om det är identiskt med eller liknande som det namn som används om en sort av samma eller en närbesläktad art och som är officiellt registrerat eller under vilket namn sortens förökningsmaterial marknadsförs.

Enligt 2 mom. 5 punkten får registreringen av sortnamnet inte inverka på tredje mans tidigare beviljade rättigheter. Avsikten med stadgandet är att skydda användningen av sådana kännetecken vilka används med stöd av annan lagstiftning än denna lag.

Sortnamnet får inte godkännas om det kan förväxlas med ett varumärke för växtsortsmaterial eller dylika produkter för vilket sökanden

åtnjuter skydd. En kombination av varumärke och sortnamn skulle nämligen ge sortägaren ett starkare skydd än vad som avses. Om sökanden föreslår att hans varumärke skall användas som sortnamn förutsätter detta att han visar att han avstått från eller är redo att avstå från sin rätt att använda detta varumärke.

När möjligheterna att godkänna namnet undersöks skall också beaktas de i bruk varande namnen på samma art och sorter av närbesläktade arter i de övriga länderna som är medlemmar i UPOV-organisationen. Därför sänds ansökan om sorten till växtsortsmyndigheterna i unionsstaterna för kännedom. Dessa myndigheter har också möjlighet att göra eventuella anmärkningar.

Registreringen av sortnamnet sker samtidigt som rättsskyddet för sorten beviljas.

12 §. *Prioritetstid.* I lagen föreslås bli intagen en regel om prioritetstid i anslutning till inlämnande av ansökan. Enligt UPOV-konventionen kan förädlaren eller dennes rättsinnehavare välja i vilken unionsstat han först ansöker om förädlarrätt. Den som har ansökt om rättsskydd i någon av unionsstaterna har rätt att ansöka om rättsskydd i de övriga unionsstaterna inom 12 månader efter att den första ansökan lämnats in. Ansökningar som samma sökande gjort senare i de övriga länderna anses ha blivit gjorda samtidigt som den första ansökan. De under prioritetsåret vidtagna åtgärderna, såsom marknadsföring av sorten eller ansökningar som andra förädlare gjort, utgör inget hinder för godkännande av ansökningar som gjorts under prioritetsåret. Beviljandet av prioritet förutsätter att detta uttryckligen krävs inom föreskriven tid när senare ansökningar görs.

13 §. *Avhjälpan av brist.* Om sökanden inte har iakttagit stadgandena och bestämmelserna om uppgörande av ansökan eller om registermyndigheten konstaterar något annat hinder för registreringen skall sökanden föreläggas att inom föreskriven tid ge ett uttalande eller avhjälpa bristen. Innan växtsortsnämnden beviljar växtförädlarrätten kontrollerar den att stadgandena och bestämmelserna har följts när ansökan gjorts. Samtidigt kontrollerar nämnden att det föreslagna sortnamnet fyller de krav på sortnamn som nämns i 11 §. Närmare bestämmelser om ansökningsförfarandet utfärdas genom förordning.

Om sökanden inte inom den föreskrivna tid som anges i det interimistiska beslutet ger ett

uttalande eller vidtar åtgärder för att avhjälpa bristen skall ansökan lämnas utan åtgärd. Eventuella påföljder för försummelsen skall nämnas i det interimistiska beslutet.

14 §. *Avslag på ansökan.* Om ansökan inte kan godkännas ens efter att sökanden har gett ett uttalande eller kompletterat ansökan skall ansökan avslås, om det inte anses befogat att ge sökanden ett nytt tillfälle att komplettera ansökan.

Om registermyndigheten i ansökan observerar andra brister än de som gett upphov till det första interimistiska beslutet skall sökanden ges ett nytt tillfälle att komplettera ansökan.

15 §. *Påstående om bättre rätt.* I paragrafen stadgas om förfaringssättet i det fall då någon när ansökan behandlas påstår att han har bättre rätt än sökanden till sorten och frågan är oklar. Avsikten är att avgöra tvister om bättre rätt till sorten redan i ansökningskedet. Den som framställer invändningen om bättre rätt till sorten kan basera invändningen exempelvis på det att han och inte sökanden har förädlat sorten och att sökanden har fått sorten i sin besittning genom svikligt förfarande. Påståendet om bättre rätt till sorten kan också grunda sig på exempelvis en tvist mellan förädlaren och anstalten om vilken av dem som med stöd av avtalet dem emellan äger sorten. Den som framställer ett påstående kan också basera sitt påstående på det att han och sökanden tillsammans bör betraktas som förädlare och därmed berättigade att uppträda som sökande. En sådan tvist om äganderätten bör avgöras vid en domstol.

Registermyndigheten bör avgöra tvister om bättre rätt till sorten bara i fall som tydligt kan bevisas samt i fall där avgörandet av tvisten baserar sig på ett avtal mellan parterna eller på ett tidigare ingått förmedlingsavtal om avgörande av tvisten i växtsortsnämnden. I övriga fall bör växtsortsnämnden anvisa den som framställt invändningen att väcka talan vid domstol.

Enligt 2 mom. kan registermyndigheten avbryta behandlingen av en ansökan, till dess frågan om bättre rätt avgjorts i domstolen.

Om den som framställt en invändning inte väcker talan i domstolen inom den av registermyndigheten utsatta tiden beaktas hans invändning inte när ansökan behandlas. Växtsortsnämnden bör upplysa den som framställt invändningen om denna påföljd då den uppmanar honom att väcka talan vid domstol.

En invändning om bättre rätt kan framställas när som helst innan växtsorten registreras. Utförandet av den i 18 § avsedda undersökningen bör i allmänhet inte skjutas upp för att en invändning om bättre rätt har gjorts. Försöken som görs med växtmaterial är tidskrävande och det kan med tanke på avgörandet av tvisten vara ändamålsenligt att utan dröjsmål föra dem till ett slut.

Det är inte fråga om en tvist om bättre rätt när två förädlare oberoende av varandra har förädlat en till den grad likadan sort att dessa inte kan skiljas från varandra. I det fallet beviljas rätten den som lämnat in sin ansökan först.

16 §. *Överföring av ansökan.* Den som visar att han har bättre rätt till en sort än sökanden vill i allmänhet att denna rätt som tillhör honom skall träda i kraft. En tidigare ansökan som rör sorten skulle i och för sig inte utgöra något hinder för behandlingen av en ny ansökan om samma sort. De nya sorter som blir kända efter den första ansökan och innan den andra görs skulle dock utgöra ett hinder för beviljandet av förädlarrätt. Likaså skulle eventuell marknadsföring av sorten efter att den första ansökan inlämnats utgöra ett hinder för godkännande av en ny ansökan. Därför föreslås att den som vinner en tvist om bättre rätt inte behöver göra någon ny ansökan. I stället skall registermyndigheten överföra ansökan på honom, om han så kräver. Yrkandet om överföring av ansökan kan göras när som helst medan ansökan behandlas. Den som framställer yrkandet skall betala en ny registreringsavgift.

För tryggnad av rätten för den som visar sig vara ägare till en sort föreslås i 2 mom. i paragrafen att om överföring har yrkats får ansökan inte lämnas utan åtgärd, godkännas, avslås eller återtas förrän yrkandet har behandlats.

17 §. *Kungörande av ansökan.* Efter att ansökningshandlingarna anses innehålla de uppgifter som förutsätts i stadgandena och registermyndigheten inte har konstaterat formella hinder för registrering av ansökan skall den kungöra ansökan för att bereda allmänheten tillfälle att framställa invändningar mot ansökan. Kungörandet av uppgifterna om ansökan skulle ske genom en publikation som utges genom registermyndighetens försorg. Detaljerade bestämmelser om kungörandet ges genom förordning. Framställandet av invänd-

ningar förutsätter att allmänheten på begäran bereds tillfälle att bekanta sig också med ansökan.

Enligt 2 mom. bör invändningarna gällande ansökan framställas skriftligen inom den av registermyndigheten föreskrivna tiden.

18 §. *Undersökning av en sort.* Registrering av växtförädlarrätten till en sort kan ske först när det vid den officiella undersökningen av växtmaterialet har framgått om sorten motsvarar förutsättningarna i 4 § eller inte. Vid undersökningen skall det alltså utredas om sorten uppfyller kraven på möjlighet till särskiljande, ett homogent växtbestånd och beständighet hos kännetecknen. Registermyndigheten skall anordna denna undersökning. Den kan dock besluta att undersökningen görs bara delvis eller att den inte behöver göras, om sorten tidigare provats officiellt. Sökanden skall tillhandahålla det material och de övriga uppgifter som behövs för undersökningen. Den inhemska myndighet som skulle komma i fråga vid undersökningen är närmast statens frökontrollanstalt.

Det är möjligt för en förädlare som anhållit om prioritet att ännu under fyra år efter att prioritetstiden gått till ända tillhandahålla kompletterande handlingar och material för prövning av förutsättningarna för beviljande av förädlarrätt. Avsikten med denna bestämmelse är att ge förädlaren tillräckligt med tid att besluta om han lämnar in andra ansökningar eller inte.

19 §. *Beslut med anledning av ansökan.* I 1 mom. ingår ett stadgande om fortsatt behandling av ansökan efter att tiden för framställande av invändningar gått ut och sorten undersökts.

Offentliggörandet av ansökan har förutsatt att växtsortsnämnden inte vid undersökningen har konstaterat något formellt hinder för att bevilja växtförädlarrätt. Vid den fortsatta behandlingen av ansökan granskas de framställda invändningarna och resultaten av den undersökning som utförts.

Växtsortsnämnden skall dock då den fattar sitt beslut också beakta de faktorer som utgör ett hinder för beviljandet av växtförädlarrätt och som eventuellt framgått också före den tid som reserverats för framställande av invändningar och efter den. Detta gäller också sådana anmärkningar som inte kan betraktas som i lagen avsedda invändningar. Exempelvis frågan om bättre rätt till en sort och överföring av

ansökan kan bli aktuell ännu när den tid som reserverats för framställande av invändningar gått ut.

Enligt 2 mom. skall sökanden beredas tillfälle att ge ett uttalande om de framställda invändningarna och om den undersökning som utförts. Om invändningar inte framställts mot ansökan och växtsortsnämnden inte känner till något skäl för att inte godkänna ansökan skall växtsortsnämnden godkänna ansökan.

20 §. *Registrering av växtförädlarrätt.* En växtsort skall införas i växtsortsregistret efter att registermyndighetens beslut om beviljande av växtförädlarrätt för sorten vunnit laga kraft. Registreringen skall kungöras. Samtidigt som registreringen kungörs skall sortägaren ges ett intyg över registreringen av växtförädlarrätten.

Eftersom allmänheten informeras om ärenden som gäller anhängiggörande av ansökningar genom att ansökningarna kungörs skall ett beslut om avslående av ansökan också kungöras efter att det vunnit laga kraft.

5 kap. Växtförädlarrättens giltighet och användning av sortnamn

21 §. *Giltighetstid.* Den rätt som tillerkänns sortförädlaren skall beviljas för en begränsad tid. Denna tid får inte vara kortare än 15 år, räknat från den dag då beslut om skydd meddelas. I fråga om vissa växtarter, dvs. vin, skogsträd, fruktträd och prydnadsträd samt grundstammar av dem får tiden dock inte vara kortare än 18 år, räknat från nämnda dag. I praktiken förblir bara relativt få sorter på marknaden under skyddets hela giltighetstid. Giltighetstiderna för växtförädlarrätt i de olika länderna avviker inte stort från giltighetstiden för patent i de här länderna. I Finland kan patent upprätthållas i högst 20 år.

Enligt paragrafen träder växtförädlarrätten i kraft den dag då nämnden beslutat godkänna sorten för registrering. Växtförädlarrätten skulle enligt förslaget kunna upprätthållas i 20 år. Av administrativa och praktiska skäl föreslås att tiden för upprätthållande av förädlarrätten räknas från och med början av det år som följer på beslutet.

22 §. *Användning av sortnamn.* I 1 mom. stadgas att då förökningsmaterial av en registrerad växtsort bjuds ut skall det registrerade namnet användas ännu efter att giltighetstiden för rätten löpt ut eller växtförädlarrätten i

övrigt upphört. Skyldigheten att använda rätt sortnamn åligger både sortägaren och alla andra som utnyttjar förökningsmaterial av sorten.

Lagstiftningen om handel med frövara och plantmaterial omfattar inget uttryckligt stadgande om att rätt sortnamn skall användas vid försäljning av frövara eller plantmaterial. Också av den anledningen är det skäl att i denna lag ta in stadganden om användning av sortnamnet när förökningsmaterial av sorten marknadsförs.

6 kap. Licens, tvångslicens samt registeran-teckningar

23 §. *Licens.* Växtförädlarrätten är en immaterialrätt som kan vara föremål för köp och försäljning. Sortägaren kan själv producera, bjuda ut eller marknadsföra förökningsmaterial av sin sort. Han kan också överlåta på någon annan rätten att framställa förökningsmaterial av en skyddad sort, rätten att bjuda ut det och rätten att marknadsföra det genom att överlåta en licens som avser detta. Beviljandet av licens intar en central ställning när den skyddade sorten utnyttjas ekonomiskt.

Licensen kan variera till sitt innehåll och sin omfattning. Det kan vara fråga om ensamrätt att utnyttja sorten i vissa länder. Genom olika villkor kan användningen av sorten också begränsas. De villkor om beräkning av vederlaget som hänför sig till licensen kan vara olika.

Överenskommelse om licensen förutsätter att parterna har förtroende för varandra. Dessutom bör sortägaren ha tillfälle att övervaka att licensvillkoren iaktas enligt överenskommelsen. Den som fått en licens kan inte överlåta den vidare, om inget uttryckligen nämns om detta i överenskommelsen. Därför föreslås i paragrafens 1 mom. att om sortägaren har beviljat licens åt någon annan får denne överlåta sin rätt vidare bara om parterna kommit överens om det. Överlåtelse av en mera begränsad rätt än vad som definieras i licensen är heller inte tillåten utan sortägarens samtycke. Stadgandet hindrar emellertid inte den som erhållit licens från att utnyttja sorten genom odling som någon annan utför för licensinnehavarens räkning.

Om licensen tillhör ett företag är det för licensinnehavaren viktigt att kunna överlåta

licensen helt eller delvis i samband med att företagsverksamheten överläts eller företagets aktiestock säljs. Licensinnehavarens rätt att överlåta licensen i samband med överlåtelse av företaget eller försäljning av företagets aktiestock är en mera betydande rätt än sortägarens rätt att övervaka sådant utnyttjande av sorten som sker med stöd av licensen. Överföringen av en licens när ett företag överläts bör kunna ske utan att sortägarens samtycke krävs.

24 §. *Tvångslicens.* Syftet med lagen om växtförädlarrätt är att främja förutom växtförädlingsarbetet också utbudet av för samhället viktiga produkter på marknaden. Det är då väsentligt att det lagstadgade skyddet inte missbrukas från det allmännas synpunkt. Avsikten med de stadganden om tvångslicens som ingår i lagen är att göra det möjligt att trygga samhällets intressen i det fall att sortägaren inte själv eller genom en licens som han beviljat bjuder ut på marknaden en tillräcklig mängd av den sort som är föremål för växtförädlarrätt eller på villkor som är skäliga med tanke på det allmännas intresse.

Kommersiella intressen eller enskild fördel är inte tillräckliga förutsättningar för beviljande av tvångslicens.

Tvångslicens kan beviljas när växtförädlarrätten har registrerats. Tvångslicens får emellertid inte beviljas om det finns ett godtagbart skäl att förvägra licens. Ett sådant skäl kan vara t.ex. det att sortägaren använt förökningsmaterial för att framställa mera förökningsmaterial innan han börjar lansera sorten på marknaden i större utsträckning. Överstigliga hinder, såsom eldsvåda i ett lager där förökningsmaterialet förvaras, kan godtas som hinder för utbudande av förökningsmaterial på marknaden.

Tvångslicens kan beviljas om leveransvillkoren för förökningsmaterialet eller villkoren för överlåtelse av en tvångslicens inte är skäliga. Närmast är det då fråga om det pris som säljaren kräver. Vid bedömningen skall man beakta att framgången inom växtförädlingen inte kan förutsägas helt och hållet och att framgångsrikt bedrivande av växtförädling förutsätter särskilt kunnande.

Innehavaren av en licens kan få oskäliga avtalsvillkor ändrade t.ex. genom att be domstolen bevilja honom tvångslicens på grundval av den här paragrafen. En av sortägaren utfärdad licens hindrar alltså inte att man tyr sig till tvångslicensförfarandet.

I 2 mom. ingår ett stadgande om de krav som ställs på en person som kan beviljas tvångslicens. För sortägaren är det viktigt att de produkter som producerats genom tvångslicensinnehavarens försorg till sin kvalitet är sådana och att de framställs så att det förtroende som sortägaren åtnjuter bland allmänheten bibehålls. Det företag eller den person som anhåller om tvångslicens bör ha ekonomiska resurser och över huvud taget förutsättningar att sakkunnigt och effektivt uppföröka sorten samt marknadsföra den i behövlig omfattning.

Enligt 3 mom. hindrar inte tvångslicensen sortägaren från att själv använda sig av sin rätt eller från att överlåta en sortlicens.

I 4 mom. ingår stadganden om beviljande av tvångslicens, upphävande av den samt fastställande av eventuella nya villkor som införlivas i tvångslicensen. Enligt stadgandet beviljas tvångslicensen av en domstol, som också avgör i vilken omfattning en registrerad sort får utnyttjas. Domstolen fastställer också vederlaget och de övriga villkoren i tvångslicensen.

Domstolen kan besluta att vederlaget skall betalas i form av en engångsavgift eller i form av återkommande prestationer. Om det i tvångslicensen också ingår en förpliktelse för sortägaren att tillhandahålla den som erhåller en tvångslicens förökningsmaterial av sorten kan domstolen fastställa mängden förökningsmaterial. Vederlagets storlek kan fastställas exempelvis per växt eller enligt vikten, när det är fråga om frövara.

Domstolen kan på sortägarens yrkande upphäva en tvångslicens eller fastställa nya villkor, om betingelserna förändrats så väsentligt att de kräver detta. Yrkandet kan framföras till domstolen av antingen sortägaren eller den som erhållit en tvångslicens. Tillämpningen av detta lagrum kan visa sig vara befogad t.ex. om tvångslicensen övergått till en annan person i samband med att rörelsen överlåtits.

När domstolen behandlar ett ärende som gäller beviljande av tvångslicens kan det vara ändamålsenligt att begära utlåtande i ärendet av växtsortsnämnden.

25 §. *Registeranteckningar.* En i registret införd anteckning betraktas som ett lagligt antagande om befintlig rätt.

Som sortägare anses i avsaknad av andra bevis den som senast antecknats som sortägare i registret. Av registret framgår dock inte nödvändigtvis vem som är sortens rättmätiga rättsinnehavare. Anteckningen är i materiell-

rättsligt hänseende felaktig t.ex. när det inte antecknats i registret att växtförädlarrätten övergått till någon annan.

Den som antecknats som sortägare i registret är inte t.ex. bara på basis av anteckningen berättigad att väcka talan i ett ärende som gäller upphörande eller kränkning av växtförädlarrätten. Väckande av talan förutsätter att kändanden visar att han är berättigad att väcka talan exempelvis genom att visa att rättskränkningen skett under en tid då han var sortens ägare eller att han i samband med att rätten överförts på honom också erhållit rätten att framställa yrkande om skadestånd. Stadgandet innebär inte heller att en i registret antecknad person skulle kunna betraktas som svarande bara på den grund att han antecknats som sortägare i växtsortsregistret.

Enligt 1 mom. skall i växtsortsregistret på begäran göras en anteckning om överföring av växtförädlarrätten på någon annan, beviljande av licens, överlåtelse av licens eller pantsättning av växtförädlarrätten. Anteckningen görs inte på tjänstens vägnar utan på begäran.

Införande av en anteckning kan begäras av den som överfört rätten eller överlåtit en licens eller ställt en pant lika väl som den på vilken rätten överförts, till vilken licensen överlåtits eller till vilken panten getts. Sökanden skall visa sin rätt. Om överlåtaren av växtförädlarrätten eller licensen har antecknats i registret som sortägare behöver ingen utredning företas om hans rätt att överlåta rätten. Som utredning om överföring av rätten eller överlåtelse av licensen duger en överföringshandling eller ett skriftligt avtal om licensen.

För införandet av anteckningar i registret skall betalas den fastställda avgiften.

7 kap. Växtförädlarrättens upphörande

26 §. *Avstående från växtförädlarrätt.* Sortägaren kan fritt avstå från sin ensamrätt. Avståendet från växtförädlarrätten har dock betydande rättsliga påföljder för sortägaren. Av denna orsak förutsätts att meddelandet om avstående görs skriftligen.

Meddelande om avstående kan ges av den som antecknats som sortägare i växtsortsregistret. Om flera personer antecknats som sortägare i registret kan de endast tillsammans meddela att de avstår från rätten. Meddelandet om avstående kan återtas till dess växtsorts-

nämnden har underrättat den som gett meddelandet om avstående beträffande sitt beslut om avlägsnande ur registret.

Avlägsnandet av en växtsort ur registret kräver inte samtycke av den som erhållit licens. Den som erhållit licens kan naturligtvis under rättas om avståndet från växtförädlarrätten och han kan beredas tid att bevaka sina intressen. Om förfarandet föreslås bli stadgat närmare genom förordning. Yrkande om skadestånd kan framställas till sortägaren, om avståndet från förädlarrätten står i strid med de förpliktelser som gäller honom och som ingår i en överenskommelse om licens.

Om det sedan en växtsort avlägsnats ur registret visar sig att någon annan än en i registret antecknad person har bättre rätt till växtsorten kan denne väcka skadeståndstalan vid domstol mot den sortägare som antecknats i registret. Han kan emellertid inte bringa rätten i kraft på nytt.

Motsätter sig en person som uppger att han har bättre rätt till sorten att sorten avlägsnas ur registret innan detta beslut har offentliggjorts skall nämnden, om frågan är entydig, överföra rätten på honom. Om oklarhet förekommer i frågan uppmanar växtsortsnämnden honom att inom en föreskriven tid väcka talan för att få växtförädlarrätten överförd på sig själv. Om en sådan talan har väckts skall sorten inte avlägsnas ur registret förrän ärendet avgjorts vid domstol.

Enligt 2 mom. upphör förädlarrätten om årsavgiften inte betalas inom en genom förordning föreskriven tid. Nämnden avlägsnar sorten ur registret och offentliggör beslutet. Om förfarandet föreslås bli stadgat närmare genom förordning.

27 §. *Ogiltigförklaring.* Fastän växtsortsnämnden innan sorten registreras både prövar ansökan och anordnar prövning av växtmaterial av sorten kan det senare framgå att någon eller några av grundförutsättningarna för förädlarrätten saknas. I sådana fall bör växtförädlarrätten förklaras ogiltig.

Växtförädlarrätten skall förklaras ogiltig, om förädlarrätten beviljats för en sort som inte hör till de växtsläkten eller växtarter för vilkas sorter växtförädlarrätten kan beviljas.

Rätten bör också förklaras ogiltig om den har beviljats i strid med villkoren om sortägarrens nationalitet, om vilka stadgas i 3 §.

Rätten skall likaså förklaras ogiltig, om det framgår att det innan beslutet om erhållande

av förädlarrätt fattats har funnits en sort från vilken den sort för vilken förädlarrätt beviljats inte skiljer sig tillräckligt. Det har t.ex. framgått att det innan ansökan lämnats in har offentliggjorts en beskrivning av en sort från vilken den sort för vilken förädlarrätt beviljats inte kan skiljas tydligt.

Rätten skall också förklaras ogiltig om förädlarrätt beviljats i strid med kraven på sortens nyhet. Förökningsmaterial av sorten har med förädlarens eller dennes rättsinnehavares samtycke bjudits ut eller marknadsförts tidigare än vad som stadgas i 5 §.

Ogiltigförklaringen förutsätter alltid att det föreligger ett hinder för beviljandet av rätten också när beslutet om ogiltigförklaring blir aktuellt.

Beslutet om ogiltigförklaring fattas av en domstol.

I paragrafen ingår också stadganden om inhämtande av växtsortsnämndens utlåtande när domstolen behandlar ogiltigförklaring av växtförädlarrätten samt i andra ärenden som rör växtförädlarrätten. De föreslagna stadgandena om ogiltigförklaring motsvarar stadgandena i 69 § patentlagen.

28 §. *Förverkande.* Beviljandet av växtförädlarrätten förutsätter att sortens väsentliga kännetecken är tillräckligt beständiga när sorten förökas på det av förädlaren föreslagna sättet. Oftast är det inte möjligt att erhålla helt tillförlitliga uppgifter om beständigheten hos sortens väsentliga kännetecken under den begränsade tid som står till buds för prövning av växtsorten innan växtförädlarrätten beviljas. Därför är det i allmänhet behövt att försäkra sig om att sortegenskaperna vidmakthålls genom prövningar som sker senare.

Om det vid prövning som skett genom växtsortsnämndens försorg efter att växtförädlarrätten beviljats eller i övrigt har framgått att sortkännetecknen inte längre motsvarar de kännetecken för en registrerad sort som utgjort förutsättningar för beviljandet av förädlarrätt skall växtförädlarrätten förklaras förverkad.

Beslutet om att förklara förädlarrätten förverkad grundar sig i första hand på bedömning av de biologiska faktorer som hänförs sig till växtsorten. Den bästa sakkunskapen vid bedömningen av sådana frågor innehas av växtsortsnämnden. Växtförädlarrätten bör också förklaras förverkad om sortägaren inte på nämndens uppmaning tillhandahåller förökningsmaterial av sorten, handlingar och andra

uppgifter som behövs för att utreda om sorten vidmakthålls på behörigt sätt eller inte eller om sortägaren inte tillåter granskning av de åtgärder som vidtagits för att vidmakthålla sorten.

Enligt paragrafen förklarar växtsortsnämnden växtförädlarrätten förverkad. Ändring i nämndens beslut söks enligt 37 §.

8 kap. Privaträttsligt skydd

29 §. *Förhindrande av kränkning.* I paragrafen föreslås bli stadgat om domstolens möjligheter att utfärda förbudsbeslut. Stadgandet motsvarar ett stadgande i 57 § patentlagen. Ett sådant stadgande ingår också i 48 § varumärkeslagen (7/64). Utfärdande av förbudsbeslut är möjligt också enligt 53 § upphovsrättslagen (404/61). Användningen av förbudsbeslut är möjlig också i det fall att den som utfört kränkningen har handlat i god tro eller av oaktsamhet, vilket innebär att straff därför inte kan dömas ut enligt den föreslagna 34 §.

30 §. *Fastställelsetalan.* I praktiken kan det förekomma behov att väcka fastställelsetalan för att utreda om den beviljade växtförädlarrätten ger skydd mot en viss verksamhet eller om det med stöd av den beviljade växtförädlarrätten föreligger hinder för bedrivande av en viss verksamhet, om frågan är oklar och detta ger upphov till olägenhet för den som väcker fastställelsetalan. I 63 § patentlagen och 46 § varumärkeslagen ingår också motsvarande stadganden om fastställelsetalan.

31 §. *Skadestånd.* I paragrafen ingår stadganden om betalning av skadestånd för kränkning av växtförädlarrätten samt vid fall som gäller kränkning av användningen av sortnamn. Skyldigheten att betala skadestånd föreslås följa samma principer som i patentlagen. I 1 mom. I punkten föreslås bli stadgat att den som uppsåtligt eller av oaktsamhet kränker växtförädlarrätten eller bryter mot stadgandena i 22 § om användning av sortnamn är skyldig att betala skadestånd för utnyttjande av sorten och att ersätta övrig skada som föranleds av rättskränkningen. Enligt momentets 2 punkt kan förlikning ingås om ersättningen, om oaktsamheten är ringa. Dessutom gäller i tillämpliga delar vad som stadgas i skadeståndslagen (412/74).

När man bedömer oaktsamhetens omfattning i fall som gäller kränkning av växtförädlarrätten skall man beakta att antalet företag

som framställer förökningsmaterial av växter eller idkar handel med dem är rätt litet. Sorturvalet på marknaden är någorlunda litet och det är lätt att få uppgifter om de skyddade sorterna. Man kan alltså förutsätta att företagen i allmänhet är medvetna om vilka av sorterna inom deras bransch som är skyddade. Skadeståndet skall täcka hela skadan i fall som gäller uppsåtlig eller av oaktsamhet vållad kränkning av växtförädlarrätten, ifall oaktsamheten inte är ringa.

I 2 mom. föreslås bli stadgat att om kränkningen inte är uppsåtlig och inte beror på oaktsamhet är den som kränkt rätten skyldig att betala ersättning bara i den mån det anses skäligt. När skäligheten bedöms torde den ersättning som den som beviljas licens betalar kunna betraktas som övre gräns för ersättningen.

Enligt 3 mom. är preskriptionstiden fem år för väckande av skadeståndstalan. Preskriptionstiden räknas från den dag då skadan uppkommit. I regel är denna tidpunkt identisk med den tidpunkt då förädlarrätten kränkts.

Enligt 4 mom. kan skadestånd inte yrkas, om förädlarrätten genom ett laga kraft vunnet beslut har förklarats ogiltig. En ogiltigförklarad rätt behandlas som om den aldrig hade funnits.

32 §. *Återlämnande av förökningsmaterial.* I paragrafen stadgas om säkerställande åtgärder efter att växtförädlarrätten kränkts. Avsikten med de säkerställande åtgärderna är att hindra att rättskränkningen fortgår. Enligt 1 mom. kan domstolen, om den anser detta skäligt, för att hindra att rättskränkningen fortgår på talan av den part vars rätt kränkts fastslå att växtmaterialet av sorten skall överlämnas till den kränkta parten mot inlösen.

Rätten kränks exempelvis om växtmaterial av en skyddad sort framställs eller importeras utan sortägarens tillstånd och sortägaren kan visa att avsikten är att marknadsföra växtmaterialet som förökningsmaterial eller, om det är fråga om prydnadsväxter, använda dessa för uppförökningsändamål. Domstolen kan besluta att både det växtmaterial som den person som gjort sig skyldig till rättskränkningen och det växtmaterial som innehas av en annan person skall överlämnas. Yrkandet om överlåtelse kan dock inte riktas till en person som i god tro fått växtmaterialet eller särskild rätt till det och som inte själv har kränkt växtförädlarrätten.

För att säkerställa att beslutet verkställs

stadgas i 2 mom. att växtmaterialet får beslagtas, om den vars rätt kränkts har yrkat att växtmaterialet av sorten skall överlämnas i enlighet med vad som stadgas i 7 kap. utsökningslagen.

33 §. *Temporärt skydd*. För den som innehar en ny sort kan det ekonomiskt sett vara av avgörande betydelse att bara han lanserar den nya sorten på marknaden. Uppförökningsodling och marknadsföring av sorten utan hans tillstånd medan ansökan är anhängig kan åsamka honom stor skada. Därför är det befogat att skydda förädlaren eller dennes rättsinnehavare redan innan växtförädlarrätten registrerats.

I 1 mom. föreslås att om någon annan än sökanden efter att ansökan lämnats in yrkesmässigt utnyttjar en sort för vilken växtförädlarrätt sökts skall stadgandena om kränkning av växtförädlarrätten tillämpas på motsvarande sätt, om växtförädlarrätten senare beviljas.

Skadeståndsansvaret för en annan persons utnyttjande av en sort borde vara mindre innan rätten beviljats än efter att den beviljats.

Straffpåföljden borde gälla endast rättskränkningar som skett efter att förädlarrätten beviljats och skadestånd borde betalas bara i den omfattning det anses skäligt.

Tiden mellan registreringsansökan och godkännande av ansökan kan i en del fall bli mycket lång om exempelvis ändring har sökts i ärendet. Enligt 31 § 3 mom. borde skadeståndstalan väckas inom fem år från det skadan uppkommit. Skadeståndstalan för rättskränkning som skett under denna tid kan väckas först efter att registreringen skett. För att skydda sortägaren mot eventuella rättsförluster föreslås i paragrafen bli intaget ett stadgande, enligt vilket stadgandet i 31 § 3 mom. inte tillämpas om skadeståndstalan anhängiggörs inom ett år från det växtförädlarrätten registrerats. Om anhängiggörandet av skadeståndstalan i fråga om en rättskränkning som skett under tiden för temporärt skydd stadgas på motsvarande sätt i patentlagen och mönsterrettslagen.

9 kap. Straffstadganden

34 §. *Kränkning av växtförädlarrätt*. Den som utan tillstånd av sortägaren vidtar åtgärder om vilka stadgas i 6, 7 eller 8 § gör sig skyldig till straffbar kränkning av växtförädlarrätten. På-

förandet av straff förutsätter att dessa åtgärder vidtagits efter att beslutet om beviljande av förädlarrätten vunnit laga kraft. Straffbarheten förutsätter att gärningen är uppsåtlig.

De straffrättsliga påföljderna för kränkning av förädlarrätten är böter eller fängelse i högst sex månader. Om straffbarheten för rättskränkning stadgas på motsvarande sätt i patentlagen och mönsterrettslagen. Frihetsstraff borde utdömas bara vid grov kränkning av förädlarrätten.

I växtförädlarrätten ingår ingen ensamrätt att använda sortnamnet. Missbruk av sortnamnet leder därmed inte till en i denna paragraf föreslagna straffpåföljd. Om missbruk av sortnamnet stadgas i 35 §.

Kränkning av förädlarrätten liksom kränkning av patent- och mönsterrätten är ett målsägandebrott. Om allmänna åklagaren inte väcker åtal för brott med anledning av målsägandens anmälan kan målsäganden själv yrka straff. Som målsägande kommer närmast sortägaren på fråga, men också en person som erhållit licens eller tvångslicens kan betraktas som målsägande.

35 §. *Missbruk av växtsortsnamn*. Om användning av sortnamn stadgas i 22 §. När förökningsmaterial av en registrerad växtsort saluförs skall det registrerade namnet användas om den. Denna skyldighet föreligger också efter att rätten upphört att gälla eller växtförädlarrätten i övrigt upphört. Ett registrerat sortnamn eller ett namn som lätt kan förväxlas med detta får inte användas om en sort av samma eller en närstående art eller om förökningsmaterial av en sådan sort så länge sortnamnet är registrerat. Straffet för en uppsåtlig gärning och en gärning som beror på oaktsamhet föreslås bli böter, om förseelsen inte är ringa.

10 kap. Särskilda stadganden

36 §. *Anlitande av ombud*. Om sökanden inte är bosatt i Finland skall han ha ett här bosatt ombud, som har fullmakt att företräda sökanden i alla frågor som gäller växtförädlarrätten och ansökan därom. Stadgandet är avsett att underlätta skötseln av uppgifterna om vilka stadgas i lagen. T.ex. behandlingen av ansökningar i växtsortsnämnden underlättas av att nämnden inte behöver stå i kontakt till en utomlands bosatt sökande. Allmänheten bör

också ha tillfälle att vända sig till en i Finland varande person för att få uppgifter om växtsorten eller för att kontakta en utomlands bosatt sökande.

Om sökanden inte iakttar stadgandet om anlitande av ombud då han lämnar in sin ansökan om erhållande av förädlarrätt avslår nämnden ansökan enligt 14 §.

37 §. *Ändringssökande.* Med undantag för beslut om överföring, som avses i 16 §, kan ändring i registermyndighetens beslut sökas bara i fråga om slutliga beslut. Dessa är avslående och godkännande av ansökan samt förverkande av växtförädlarrätten. Stadgandet följer de principer för ändringssökande som ingår i patentlagen.

Den som ansöker om eller innehar växtförädlarrätt kan söka ändring, om registermyndighetens beslut om växtförädlarrätt är negativt för honom. En person som framställer invändning kan söka ändring, om beslutet trots att invändningen framställts på behörigt sätt är jakande. Det kan vara i enlighet med det allmännas intresse att ärendet prövas fastän ändringssökandet återtas. Det skulle vara skäl att handla så till exempel om beslutet baserat sig på felaktiga premisser. En ansökan om ändring som gäller bättre rätt borde dock inte prövas om den återtas.

I 2 mom. föreslås bli stadgat om ändringssökande i ett beslut som gäller sådan överföring av ansökan som avses i 16 §. Enligt momentet får den som söker ändring, med avvikelse från vad som i 1 mom. föreslås bli stadgat om andra beslut av nämnden än de slutliga, söka ändring i ett beslut genom vilket ett yrkande om överföring av ansökan har godkänts, och den som framställt yrkandet kan på motsvarande sätt söka ändring i ett beslut genom vilket ett sådant yrkande har avslagits.

I 3 mom. föreslås bli stadgat om den myndighet hos vilken ändring söks och om förfarandet. På basis av erfarenheter från andra länder, framför allt Sverige, kan det inte antas att det ändringssökande som avses i paragrafen kommer i fråga särskilt ofta. Det bör därför anses ändamålsenligt att ansökningarna om ändring behandlas i en enda instans. Därför föreslås att ändring söks genom besvär direkt hos högsta förvaltningsdomstolen.

38 §. *Avgifter.* För registrering och upprätthållande av växtförädlarrätt skall registreringsökanden och registreringsinnehavaren betala en

registreringsavgift enligt 10 §. I fall som nämns i 13 § skall sökanden betala en avgift för ny behandling. Enligt 16 § skall den som en ansökan överförs på betala en ny registreringsavgift. Enligt 21 § kan växtförädlarrätten upprätthållas genom betalning av årsavgifter. För införande av anteckningar i registret skall enligt 25 § betalas en avgift. Om grunderna för dessa avgifter stadgas genom lag.

Registermyndigheten skall enligt 18 § anordna undersökning av en sorts växtmaterial. Den som ansöker om registrering skall svara för kostnaderna för undersökningen och betala en avgift till den som utför undersökningen.

Avsikten är att statens kostnader för upprätthållandet av registret täcks huvudsakligen med avgifter som uppbärs av sökande och innehavare av registrering. I lagen om grunderna för avgifter till staten (150/92) stadgas om de allmänna grunderna för när statliga myndigheters prestationer skall vara avgiftsbelagda. Enligt lagen skall avgifterna i regel bestämmas enligt statens totalkostnader för prestationen, dvs. enligt självkostnadsvärdet. I 2 § 1 mom. lagen om grunderna för avgifter till staten stadgas att om det med stöd av någon annan lag utfärdas stadganden som avviker från lagen om grunderna för avgifter till staten skall de tillämpas i stället.

Kostnaderna för upprätthållande av registret skall huvudsakligen täckas med registrerings- och årsavgifter. Till registreringen hör ofta olika skeden och prestationer, mellanbeslut, kungörande av ansökningar och beslut samt andra liknande åtgärder. Det är inte ändamålsenligt att prissätta dessa en och en enligt självkostnadsvärdet. Upprätthållandet av växtförädlarrätt, dvs. antecknandet i registret, är en så liten prestation, räknat enligt självkostnadsvärdet, att det inte kan anses ändamålsenligt att bestämma avgiften enligt den. Enligt paragrafens 1 mom. kan registreringsavgiftens och årsavgiftens storlek bestämmas så att det totala beloppet av avgifter för dem uppskattningsvis motsvarar statens totalkostnader för upprätthållandet av registren.

Enligt paragrafens 2 mom. får för växtsortsnämndens prestationer av samma slag fastställas en lika stor avgift även om kostnaderna för utförandet är olika. När storleken av en sådan fast avgift bestäms, skall de genomsnittliga totalkostnaderna för prestationen beaktas. Avgiftens storlek skall då grunda sig på de genomsnittliga totalkostnader som under en

viss tid uppstått för prestationer av samma slag. Med prestationer av samma slag avses i allmänhet prestationer med samma namn som ofta produceras i samma syfte.

I paragrafens 3 mom. stadgas om undantag från de avgifter som fastställs enligt 1 mom. Enligt momentet kunde det i allmänhet bestämmas att en avgift inte alls skall uppbäras eller att den skall uppbäras till ett lägre belopp än självkostnadsvärdet eller den kostnadsansvarighet som räknats enligt andra meningen i 1 mom. av orsaker som hänför sig till internationella avtal eller av näringspolitiska eller praktiska orsaker. Syftet med växtförädlarrätten är att främja växtförädlingen. Härvid kunde det vara motiverat att inte av sökanden uppbära statens kostnader för ett skydd till dess fulla belopp om det minskar användningen av denna form av skydd.

I fråga om bestämmande av avgifterna skall i övrigt iakttas vad som stadgas i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/92). Det är jord- och skogsbruksministeriets sak att bestämma storleken på ovan nämnda avgifter. Vid uppbärande av avgifterna iakttas även det förfarande som anges i lagen om grunderna för avgifter till staten.

1.2. Lag en om handel med frövara

8 §. Det föreslås att paragrafens 1 mom. skall ändras så att förteckningen över de viktigaste växtartsorter som har visat sig ändamålsenliga att odla inte längre förs av jordbruksstyrelsen utan av den växtsortsnämnd som föreslås bli inrättad.

Paragrafens 3 mom. föreslås bli upphävt. En växtsortsnämnd verkar som registermyndighet som behandlar frågor om växtförädlarrätt och

som får i uppdrag att också sköta den nuvarande växtsortskommisionens uppgifter så att de ärenden som gäller växtförädlarrätt behandlas av en sektion och de ärenden som gäller odlingsvärde av en annan. Odlingssektionen skulle sköta de uppgifter som nu ankommer på växtsortskommisionen.

Om inrättande av växtsortsnämnden och dess sammansättning skulle stadgas genom förordning.

2. Närmare stadganden och bestämmelser

Närmare stadganden om verkställigheten av lagen om växtförädlarrätt utfärdas genom förordning. Genom förordning stadgas närmare bland annat om registreringsförfarandet.

Genom förordning stadgas om de växtsläkten och växtarter för vilkas sorter växtförädlarrätt kan beviljas.

Genom förordning stadgas likaså om inrättande av en växtsortsnämnd och om dess sammansättning.

Dessutom fastställs genom förordning avgifterna för registrering.

3. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter att de har antagits och blivit stadfästa. Lagens 8 § 2 mom. 1 punkt föreslås dock träda i kraft först den dag som fastställs genom förordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag om växtförädlarrätt

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden

1 §

Växtförädlarrätt

Den som har förädlat en växtsort eller den till vilken förädlarens rätt har övergått (*sortägaren*) kan genom registrering få ensamrätt att utnyttja sorten yrkesmässigt enligt denna lag.

2 §

Tillämpningsområde

Växtförädlarrätt kan beviljas för en växtsort som hör till ett växtsläkte eller en växtart vars odling eller import kan ha kommersiell betydelse i Finland.

Genom förordning stadgas närmare om de växtsläkten eller växtarter för vilkas sorter växtförädlarrätt kan beviljas.

2 kap.

Villkor för växtförädlarrätt

3 §

Villkor som gäller förädlare

Växtförädlarrätt för en sort kan beviljas

1) den som har förädlat sorten i Finland eller den till vilken förädlarens rätt har övergått, eller

2) en förädlare som är medborgare i ett land vilket är medlem i den internationella organisationen UPOV för skydd av nya växtsorter, nedan unionen, eller den till vilken förädlarens rätt har övergått.

Utän hinder av 1 mom. kan förädlarrätt också beviljas om jord- och skogsbruksministeriet anser att det är befogat med tanke på växtodlingen i Finland eller import av en växtsort.

4 §

Villkor som gäller sorter

Växtförädlarrätt kan endast beviljas för en sort

1) som genom minst ett viktigt kännetecken kan skiljas tydligt från andra sorter som blivit kända innan ansökan lämnades in,

2) vars växtbestånd är tillräckligt enhetligt samt

3) vars väsentliga kännetecken är beständiga när sorten förökas på det sätt som förädlaren angett.

5 §

Nyhetskrav

Växtförädlarrätt får inte beviljas om odlingsmaterial av sorten med sortägarens samtycke har bjudits ut eller marknadsförts

1) i Finland innan ansökan lämnades in,

2) utomlands i mer än sex år innan ansökan lämnades in, när det är fråga om vin, fruktträd, skogsträd, prydnadsträd eller deras grundstammar, eller

3) utomlands i mer än fyra år, när det är fråga om andra växter än de som nämns i 2 punkten.

3 kap.

Växtförädlarrättens innehåll

6 §

Skyddade sorter

Växtförädlarrätten innebär att andra än sortägaren inte utan ägarens samtycke yrkesmässigt får utnyttja sorten genom att

1) framställa eller importera sortmaterial för användning som förökningsmaterial eller

2) bjuda ut eller på annat sätt marknadsföra sortens förökningsmaterial.

7 §

Prydnadsväxter

Växtförädlarrätten omfattar också plantor av prydnadsväxter samt delar av sådana växter som vanligen används för något annat ändamål än förökning, om de utnyttjas kommersiellt som förökningsmaterial för produktion av prydnadsväxter eller snittblommor.

8 §

Användning av en sort vid förädlingsarbete

Sortägarens samtycke behövs inte när en skyddad sort används för förädling av nya sorter.

Sortägarens samtycke behövs dock för åtgärder enligt 6 §, om

1) det är fråga om en sort som har framställts genom att en skyddad sort utnyttjas i väsentlig mån (*härledd sort*), utom när den skyddade sorten själv är en härledd sort,

2) det är fråga om en sort som inte kan skiljas tydligt från en skyddad sort, eller om

3) upprepad användning av förökningsmaterial av en skyddad sort behövs för kommersiell produktion av en annan sort.

4 kap.

Registreringsansökan och dess behandling

9 §

Registermyndighet

Registermyndigheten är en växtsortsnämnd, som för register över växtsorterna.

10 §

Registreringsansökan

En registreringsansökan görs skriftligen hos registermyndigheten.

Registreringsansökan skall omfatta en beskrivning av hur den nya sorten avviker från andra sorter samt ange sortnamnet. I ansökan skall förädlarens namn uppges. Om någon annan än förädlaren ansöker om växtförädlarrätt skall sökanden styrka sin rätt till sorten. Sökanden skall försäkra att sorten inte har bjudits ut eller marknadsförts på det sätt som nämns i 5 § innan ansökan lämnades in.

Sökanden skall betala en registreringsavgift.

Som ansökningsdatum antecknas den dag då ansökningshandlingarna har tillställts myndigheten och registreringsavgiften betalats.

11 §

Sortnamn

Med hjälp av sortnamnet skall sorten kunna skiljas från andra sorter.

Sortnamnet får inte godkännas, om det

1) består av enbart siffror, utom i det fall att detta är vedertagen praxis vid namngivning av sorterna i fråga,

2) är ägnat att vilseleda allmänheten,

3) strider mot lag, allmän ordning eller god sed,

4) kan förväxlas med namnet på en växtsort av samma eller en närbesläktad art och detta sortnamn har införts eller föreslagits bli infört i den officiella sortförteckningen eller används om förökningsmaterialet av en sådan sort,

5) kan förväxlas med ett varumärke, ett namn, en firma eller något annat kännetecken för vilket någon annan än sökanden åtnjuter skydd som skulle utgöra ett hinder för registrering av sortnamnet som varumärke för växtsortens växtmaterial eller motsvarande produkt, eller om det

6) kan förväxlas med ett sådant varumärke för sortmaterial eller dylika produkter för vilket sökanden åtnjuter skydd.

12 §

Prioritetstid

Om sortägaren tidigare har ansökt om växtförädlarrätt i någon av unionsstaterna skall registreringsansökan, om den görs inom tolv månader efter att den tidigare ansökan lämnats in (*prioritetstid*), anses ha blivit gjord samtidigt i Finland.

13 §

Avhjälpande av brist

Har sökanden inte iakttagit stadgandena och bestämmelserna om ansökan eller märker registermyndigheten att det finns andra hinder för registreringen, skall sökanden föreläggas att inom viss tid avge yttrande eller avhjälpa bristen.

Underlåter sökanden att inom den utsatta tiden avge yttrande eller vidta åtgärder för att avhjälpa bristen skall ansökan avskrivas. I föreläggandet enligt 1 mom. skall denna påföljd nämnas.

En ansökan som avskrivits tas på nytt till behandling, om sökanden inom en månad efter den utsatta tiden begär det samt avger sitt yttrande eller vidtar åtgärder för att avhjälpa bristen och inom samma tid betalar en avgift för ny behandling.

14 §

Avslag på ansökan

Finns det efter att sökanden har avgett sitt yttrande hinder för att godkänna ansökan, skall ansökan avslås, om det inte finns skäl att ge honom ett nytt föreläggande.

15 §

Påstående om bättre rätt

Om någon hos registermyndigheten påstår att han har bättre rätt till en sort än sökanden och om saken är oklar, kan växtsortsnämnden förelägga honom att väcka talan vid domstol inom viss tid. Om talan inte väcks inom denna tid lämnas invändningen utan avseende. Detta skall nämnas i föreläggandet.

Är en tvist om bättre rätt till en sort anhängig vid en domstol, kan behandlingen av registreringsansökan avbrytas till dess ärendet har avgjorts slutligt.

16 §

Överföring av ansökan

Om någon inför registermyndigheten visar att han har bättre rätt till en sort än sökanden, skall registermyndigheten på hans begäran överföra ansökan på honom. Samtidigt skall den som ansökan överförs på betala en ny registreringsavgift.

Förrän ett yrkande på överföring har avgjorts slutligt får ansökan inte avskrivas, bifallas, avslås eller återtas.

17 §

Kungörande av ansökan

Om en ansökan uppfyller kraven skall registermyndigheten genom att kungöra ansökan ge allmänheten tillfälle att framställa invändningar mot ansökan.

Invändningarna skall göras skriftligen till registermyndigheten inom den tid som den bestämmer.

18 §

Undersökning av en sort

Registermyndigheten skall anordna undersökning av en sorts växtmaterial. Undersökningen kan utföras endast delvis eller behöver

inte alls utföras, om sorten tidigare har undersökts officiellt.

Sökanden skall tillhandahålla den som utför undersökningen behövt växtmaterial och övriga behövliga upplysningar.

En sökande som har begärt prioritet på basis av en ansökan som gjorts i något annat land skall tillhandahålla växtmaterial och övriga behövliga upplysningar inom fyra år efter utgången av prioritetstiden.

19 §

Beslut med anledning av ansökan

När den tid som reserverats för framställande av invändningar har löpt ut och behövliga undersökningar av sorten utförts skall ansökan tas upp till fortsatt behandling och registermyndigheten fatta beslut om registrering av sorten.

Sökanden skall ges tillfälle att avge ett yttrande om de anmärkningar som gjorts och om den undersökning som utförts.

20 §

Registrering av växtförädlarrätt

Sedan registermyndighetens beslut som avses i 19 § har vunnit laga kraft skall sorten införas i växtsortsregistret. Registreringen skall kungöras. Sökanden ges ett registreringsbevis.

Ett beslut om att avslå en ansökan skall kungöras efter att det har vunnit laga kraft.

5 kap.

Växtförädlarrättens giltighet och användning av sortnamn

21 §

Giltighetstid

Växtförädlarrätten gäller från den dag då registermyndigheten har beslutat att sorten kan införas i registret. Rätten kan genom betalning av årsavgifter upprätthållas i 20 år räknat från ingången av året efter det då beslutet fattades.

22 §

Användning av sortnamn

När förökningsmaterial av en registrerad växtsort saluförs skall det registrerade namnet användas om sorten också efter att giltighets-

tiden för växtförädlarrätten har löpt ut eller rätten i övrigt upphört.

Ett registrerat sortnamn eller ett namn som lätt kan förväxlas med detta får inte användas för en sort av samma eller en närstående art eller för förökningsmaterial av en sådan sort så länge sortnamnet är registrerat.

6 kap.

Licens, tvångslicens samt registeranteckningar

23 §

Licens

Om sortägaren har gett någon annan tillstånd att yrkesmässigt utnyttja en registrerad sort (*licens*), får denne överlåta sin rätt vidare endast om detta har avtalats.

Om licensen tillhör ett företag, får licensen överlåtas i samband med att företaget överlåts, om inte något annat har avtalats.

24 §

Tvångslicens

Om förökningsmaterial av en registrerad sort inte produceras på villkor som är skäligen för marknaden och i tillräcklig mängd med beaktande av livsmedelsförsörjningens allmänna behov, kan den som vill utnyttja sorten yrkesmässigt i Finland få tvångslicens för detta, om det inte finns godtagbara skäl till sortägarens förfarande. Tvångslicensen omfattar också rätt att av sortägaren få en behövlig mängd förökningsmaterial av sorten.

Tvångslicens kan beviljas endast den som anses ha förutsättningar att på godtagbart sätt och på de villkor som fastställs i tvångslicensen utnyttja den sort som förädlarrätten gäller.

Tvångslicensen utgör inte hinder för sortägaren att själv utnyttja sin rätt eller att överlåta sortlicensen.

Tvångslicens beviljas av en domstol, som bestämmer i vilken omfattning en registrerad sort får utnyttjas samt fastställer vederlaget och de övriga villkoren i tvångslicensen. Domstolen kan på sortägarens yrkande upphäva tvångslicensen eller fastställa nya villkor för den, om väsentligt förändrade förhållanden förutsätter det.

25 §

Registeranteckningar

När växtförädlarrätten har övergått eller

någon har beviljats en licens eller en licens har överlåtit till någon annan skall på begäran anteckning om detta göras i växtsortsregistret. Detsamma gäller pantsättning av växtförädlarrätten. Beviljande av tvångslicens antecknas dock alltid i registret.

Om det bevisas att en i registret antecknad licens, panträtt eller tvångslicens har upphört att gälla, skall anteckningen avföras.

För införande av anteckningar i registret uppbärs en avgift.

Som sortägare anses den som senast har antecknats som sortägare i registret.

7 kap.

Växtförädlarrättens upphörande

26 §

Avstående från växtförädlarrätt

En sortägare kan avstå från sin rätt genom att lämna ett skriftligt meddelande om detta till registermyndigheten, varvid myndigheten avlägsnar sorten ur registret.

Växtförädlarrätten upphör om årsavgiften inte betalas inom den tid som stadgas genom förordning.

27 §

Ogiltigförklaring

Domstolen skall förklara en växtförädlarrätt ogiltig, om de förutsättningar som i 2 och 3 §§, 4 § 1 punkten eller 5 § stadgats för beviljande av förädlarrätt saknas.

I ärenden som gäller ogiltigförklaring av växtförädlarrätt skall domstolen begära utlåtande av registermyndigheten.

I andra ärenden som gäller växtförädlarrätt kan domstolen inhämta utlåtande av registermyndigheten, om det finns skäl därtill.

28 §

Förverkande

Registermyndigheten förklarar växtförädlarrätten förverkad, om

1) sortägaren inte förmår framställa sådant förökningsmaterial av sorten vars kännetecken motsvarar kännetecknen för de registrerade sorten eller

2) sortägaren inte på uppmaning av registermyndigheten tillhandahåller förökningsmaterial

av sorten, handlingar och andra upplysningar som behövs för konstaterande av att sorten bibehålls på behörigt sätt eller inte tillåter granskning av de åtgärder som vidtagits för bibehållande av sorten.

8 kap.

Privaträttsligt skydd

29 §

Förhindrande av kränkning

Om någon kränker den ensamrätt som en växtförädlarrätt medför, kan domstolen förbjuda honom att fortsätta eller upprepa handlingen.

30 §

Fastställsetalan

Sortägaren eller den som med stöd av licens eller tvångslicens har rätt att utnyttja en växtsort som skyddas av växtförädlarrätt kan väcka fastställsetalan om huruvida han enligt den beviljade växtförädlarrätten åtnjuter skydd mot annan, om frågan är oklar och detta vållar honom olägenhet.

Den som utnyttjar eller ämnar utnyttja en växtsort som skyddas av växtförädlarrätt kan på samma villkor väcka fastställsetalan mot innehavaren av förädlarrätten om huruvida det med anledning av den beviljade växtförädlarrätten finns hinder för nämnda verksamhet.

31 §

Skadestånd

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet kränker växtförädlarrätten eller bryter mot stadgandena i 22 § om användning av sortnamn är skyldig att betala ersättning för utnyttjande av sorten och ersättning för övrig skada som kränkningen medför. Om oaktsamheten är ringa kan skadeståndet jämkas. För ersättningen gäller dessutom i tillämpliga delar vad som stadgas i skadeståndslagen (412/74).

Om kränkningen av växtförädlarrätten eller brottet mot 22 § om användning av sortnamn inte skett uppsåtligen och inte beror på oaktsamhet, är den som kränkt rätten eller brutit mot stadgandena skyldig att betala ersättning endast i den mån det anses skäligt.

Skadeståndstalan skall väckas inom fem år

från det skadan uppstod. Rätten till ersättning för skada går förlorad om talan inte har väckts inom nämnda tid.

Om växtförädlarrätten har förklarats ogiltig genom ett domstolsbeslut som vunnit laga kraft kan skadestånd inte yrkas.

32 §

Återlämnande av förökningsmaterial

På talan av en part vars rätt har kränkts kan domstolen i den mån det är skäligt bestämma att växtmaterial som rättskränkningen gäller skall överlämnas till den kränkta parten mot lösen. Detta gäller inte den som i god tro har fått växtmaterialet eller särskild rätt till detta och som inte själv har kränkt växtförädlarrätten.

Det växtmaterial som avses i 1 mom. får beslagtas, om den vars rätt kränkts har krävt att växtmaterialet av sorten skall överlämnas enligt vad som stadgas i 7 kap. utsokningslagen.

33 §

Temporärt skydd

Utnyttjar någon annan än sökanden efter att ansökan som avses i 10 § har gjorts yrkesmässigt en sort för vilken växtförädlarrätt har sökts, skall stadgandena om kränkning av växtförädlarrätt tillämpas på motsvarande sätt, om förädlarrätten senare beviljas.

För sådan verksamhet som ägt rum efter att en ansökan som avses i 10 § har gjorts och som visserligen kränker växtförädlarrätten, men som har ägt rum innan förädlarrätten beviljats, kan straff som avses i 9 kap. inte dömas ut. För en skada som uppstått före kungörande av ansökan i enlighet med 17 § kan ersättning utdömas endast enligt 31 § 2 mom.

Om skadeståndstalan väcks inom ett år efter att växtförädlarrätten har registrerats, tillämpas 31 § 3 mom. inte.

9 kap.

Straffstadganden

34 §

Kränkning av växtförädlarrätt

Den som uppsåtligen kränker den ensamrätt om vilken stadgas i 6, 7 eller 8 § skall för

kränkning av växtförädlarrätten dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Allmän åklagare får inte väcka åtal för ett brott, om inte målsäganden anmäler det till åtal.

35 §

Missbruk av växtsortsnamn

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot stadgandena i 22 § om användning av sortsnamn skall för *missbruk av växtsortsnamn* dömas till böter, om inte förseelsen är ringa.

10 kap.

Särskilda stadganden

36 §

Anlitande av ombud

Har den som ansöker om eller innehar växtförädlarrätt inte hemvist i Finland, skall han ha ett ombud som är bosatt här och som har rätt att företräda honom i allt som gäller växtförädlarrätten.

37 §

Ändringssökande

Den som ansöker om eller innehar växtförädlarrätt kan söka ändring i ett slutligt beslut av registermyndigheten som gäller växtförädlarrätt, om beslutet går honom emot. Den som har framställt invändning kan söka ändring i ett beslut genom vilket en ansökan har godkänts trots att invändning mot det har framställts på behörigt sätt. Återtar den som framställt invändningen sitt ändringssökande kan saken dock prövas om det finns särskilda skäl till det.

Sökanden kan söka ändring i ett beslut genom vilket ett yrkande enligt 16 § om överföring av ansökan har godkänts. Den som har framställt överföringsyrkandet kan söka ändring i ett beslut genom vilket yrkandet har avslagits.

Ändring i registermyndighetens beslut söks genom besvär hos högsta förvaltningsdomsto-

len. Besvären skall anföras inom 60 dagar från den dag då beslutet delgavs den som saken gäller.

38 §

Avgifter

Storleken på de avgifter om vilka stadgas i denna lag skall motsvara beloppet av statens totalkostnader för prestationen (*självkostnadsvärde*). Registreringsavgiftens och årsavgiftens storlek kan dock bestämmas så att det totala beloppet av avgifter som uppbärs för dem uppskattningsvis motsvarar de totalkostnader som upprätthållandet av registret föranleder staten.

För växtsortsnämndens prestationer av samma slag får fastställas en lika stor avgift även om statens kostnader för utförandet är olika. När storleken av en sådan fast avgift bestäms, skall de genomsnittliga totalkostnaderna för prestationen beaktas.

Av orsaker som hänför sig till internationella avtal eller av näringspolitiska eller praktiska orsaker får det bestämmas att en avgift allmänt uppbärs till ett högre eller lägre belopp än prestationens självkostnadsvärde eller en avgift som beräknas enligt andra meningens i 1 mom. eller att avgift inte alls skall uppbäras.

I fråga om avgifter skall i övrigt iakttas vad som stadgas i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/92).

39 §

Närmare stadganden

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning. Växtsortsnämnden kan meddela detaljerade föreskrifter om registreringsansökan och behandlingen av den.

40 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 199 . Lagens 8 § 2 mom. 1 punkt träder dock i kraft först den dag som fastställs genom förordning.

Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

2.

L a g
om ändring av 8 § lagen om handel med frövara

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 25 augusti 1975 om handel med frövara (669/75) 8 § 3 mom. samt
ändras 8 § 1 mom. som följer:

8 §

Förteckning skall föras över de sorter av de viktigaste växtarterna vilka har visat sig vara ändamålsenliga att odla. Förteckningen förs av den växtsortsnämnd som avses i lagen om växtförädlarrätt (/).

Denna lag träder i kraft den 199 .

Helsingfors den 20 mars 1992

Republikens President
MAUNO KOIVISTO

Minister Ole Norrback

2.

Lag**om ändring av 8 § lagen om handel med frövara**

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 25 augusti 1975 om handel med frövara (669/75) 8 § 3 mom. samt ändras 8 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

Jordbruksstyrelsen skall föra förteckning över de viktigaste växtarter sorter vilka har visat sig ändamålsenliga att odla.

 Jord- och skogsbruksministeriet tillsätter för tre år i sänder en växtsortskommision med uppgift att för jordbruksstyrelsen framlägga förslag om vilka växtsorter som skall upptagas i ovan i 1 mom. avsedda förteckning. I kommissionen skall statens frökontrollanstalt, försöksverksamheten och rådgivningen, odlare som producerar och odlare som använder frövara, livsmedelsindustrin och trädgårdsbruket samt fröhandeln vara företrädde.

Föreslagen lydelse

8 §

Förteckning skall föras över de sorter av de viktigaste växtarterna vilka har visat sig vara ändamålsenliga att odla. Förteckningen förs av den växtsortsnämnd som avses i lagen om växtförädlarrätt (/).

 (3 mom. upphävs)

 Denna lag träder i kraft den
 199 .

Utkast

Bilaga 2

Förordning

om de växtsläkten och växtarter som avses i lagen om växtförädlarrätt

På föredragning av jord- och skogsbruksministern stadgas med stöd av 2 § lagen den 199 om växtförädlarrätt (/):

1 §

Växtförädlarrätt som avses i lagen om växtförädlarrätt (/) kan beviljas för sorter av de växtsläkten och växtarter som framgår av bilagan till denna förordning.

2 §

Denna förordning träder i kraft den 199 .

Bilaga

Förteckning över de växtsläkten och växtarter som omfattas av växtförädlarrätten

Agrostis spp.	ven
Allium cépa L.	matlök
Allium porrum L.	purjolök
Alstromeria spp.	alströmeria
Avena sativa L.	havre
Begonia spp.	begonia
Beta vulgaris L. spp. vulgaris var. altissima Doell.	sockerbeta
Beta vulgaris L. spp. vulgaris var. conditiva Alef.	rödbeta
Betula spp.	björk
Brassica napus, var. oleifera Sinsk.	raps
Brassica napus, var. napobrassica Rechb.	kålrot
Brassica rapa L.	rova
Brassica rapa oleifera DC.	rybs
Brassica oleracea L. convar. botrytis var. botrytis (L.) Alef	blomkål
Brassica oleracea L. convar. capitata var. capitata (L.) Alef	vitkål
Brassica pekinensis (Lour.) Rupr.	salladskål
Chrysanthemum spp.	prästkraige, krysantemum
Cucumis sativus L.	gurka
Cyclámen pérsicum Mill.	cyclamen

Dactylis glomerata L.	hundäxing
Daucus carota L.	morot
Dianthus spp.	nejlika
Euphorbia pulcherrima Willd. ex. Klotzsch	julstjärna
Fagopyrum esculentum	bovete
Festuca spp.	svingel
Fragaria spp.	smultron
Gérbera x cantabrigensis Lynch.	gerbera
Helianthus annuus L.	vanlig solros
Hordeum vulgare L.	korn
Impatiens walleriana Hook.	flitiga Lisa
Lactuca sativa L.	trädgårdssallat
Linum usitatissimum L.	oljelin, spånadslin
Lolium spp.	rajgräs
Malus spp.	äppelträd
Medicago sativa L.	blålusern, alfalfa
Pelargonium spp.	pelargon
Petunia x hybrida Vilm.	petunia
Phleum pratense L.	timotej
Pisum sativum L.	ärt
Poa spp.	gröe
Prunus spp.	körsbär, plummon
Pyrus spp.	päron
Rhododendron spp.	rododendron
Ribes spp.	vinbär, krusbär
Rosa spp.	ros
Rubus spp.	hallon, åkerbär, hjortron
Saintpaulia ionantha	prinsessblomma
Secale cereale L.	råg
Sinapis spp.	senap
Solanum lycopersicum L.	tomat
Solanum tuberosum	potatis
Trifolium spp.	klöver
Triticum aestivum L.	vete
Tulipa spp.	tulpan
Vicia faba L.	bondböna
Vicia sativa L.	fodervicker